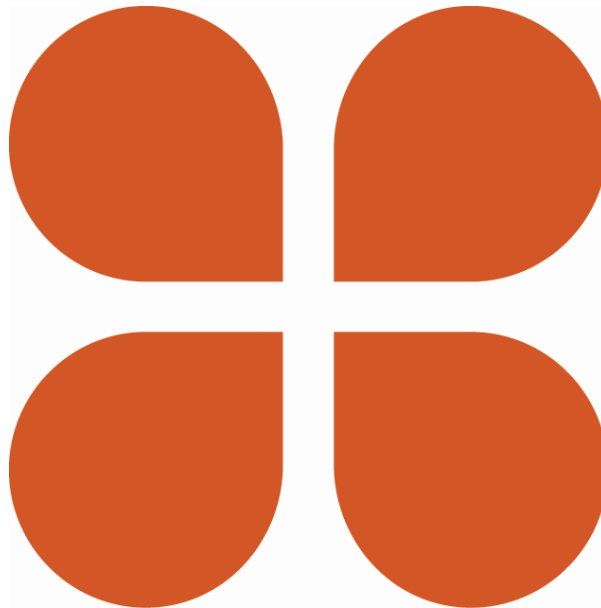

Rapport från Riksantikvarieämbetet

Att äga, förvalta och använda ett byggnadsminne

Sammanställning av enkät ställd till ägare och
förvaltare av byggnadsminnen i Västra
Götalands län

Riksantikvarieämbetet 2012

Box 5405

114 84 Stockholm

www.raa.se

riksant@raa.se

Innehåll

Sammanfattning	4
Introduktion	5
Bakgrund	5
Syfte med enkäten	6
Metod och upplägg	6
Enkäten	7
Resultat	10
Analys	11
Resultatens vidare användning	13

Sammanfattning

Byggnadsminnena utgör ett starkt allmänt intresse som representanter för vårt gemensamma byggda kulturarv. Den skyddade bebyggelsen och särskilt byggnadsminnena prioriteras vid länsstyrelsernas fördelning av bidrag för byggnadsvårdsåtgärder. Skyddet av kulturhistorisk bebyggelse har i ökande grad kritiserats för att hämma den enskilde ägarens möjligheter att använda och utveckla sin fastighet. I början av 2011 initierade regeringen en översyn av lagstiftningen och de nationella målen på kulturmiljöområdet. Finns här en motsättning mellan allmänna och enskilda intressen?

Mot denna bakgrund genomförde Riksantikvarieämbetet en attitydundersökning i formen av en enkät ställd till byggnadsminnesägare i Västra Götalands län. Syftet med enkäten har varit att öka kunskaperna om hur ägare, förvaltare och användare av den skyddade bebyggelsen ser på skyddsinstrumentens möjligheter och begränsningar, sin relation till berörda stödjande offentliga instanser samt sitt ansvar och sin roll i förhållande till allmänheten. Förarbetet har utförts med stöd av länsstyrelsen i Västra Götalands län. Resultatet kan användas som utgångspunkt för vidare utredning och utveckling av arbetet med byggnadsminnen och andra skyddsinstrument på kulturmiljöområdet.

Sammanställningen av enkäten visar att de flesta svarande har en positiv attityd till såväl skyddsinstrumentet som stödsituationen och allmänhetens delaktighet. Flertalet upplever att byggnadsminnesbestämmelserna innebär betydande begränsningar vad gäller användning och förändring men skyddet mot förändring anges samtidigt som den främsta fördelen med byggnadsminnet. Höga driftskostnader och svårigheter att få tillstånd till energi och tillgänglighetsanpassning uppges som stora nackdelar. Detta pekar på behovet av information såväl som nya kulturhistoriskt anpassade energi- och tillgänglighetslösningar. Bland ägargrupperna är småföretag de mest positiva och större bolag de mest negativa till byggnadsminnesinstrumentet. I övrigt är de som var ägare till sin fastighet före byggnadsminnesförklaringen betydligt mer positiva än de som tagit över en redan skyddad byggnad. Informationsinsatser men även ekonomisk ersättning kan kopplas till en mer positiv attityd till skyddsinstrumentet.

Resultaten kan utgöra stöd för utveckling av byggnadsminnesinstrumentets tillämpning, men också som utgångspunkt för vidare undersökningar – dels av attityder bland grupper som förvaltar, bebor eller använder sig av kulturarvet i landskapet dels av faktiska förhållanden såsom skyddsbestämmelsers påverkan på marknadsvärde och efterfrågan vid fastighetsförsäljningar.

Introduktion

Bakgrund

Det finns idag drygt 2 100 enskilda byggnadsminnen i landet – byggnader, anläggningar eller hela bebyggelsemiljöer. Sammantaget omfattar byggnadsminnena ca 9 500 individuella byggnader. Många har varit skyddade mycket länge och har varit föremål för upprepade ägarbyten. Den skyddade bebyggelsen och då främst byggnadsminnen prioriteras vid länsstyrelsernas fördelning av bidrag för byggnadsvårdsåtgärder. Byggnadsminnena ska tillsammans med bebyggelsen i andra skyddade och särskilt utpekade miljöer såsom kulturresevat och områden av riksintresse för kulturmiljövården representera vårt gemensamma byggda kulturarv. Den skyddade bebyggelsen omfattar äldre och yngre byggnader av olika typer – exempelvis bostadshus ekonomibyggnader, industrimiljöer, skolor, parker, idrottsplatser och broar. Byggnadsminnena utgör på så sätt ett starkt allmänt intresse.

Under en period av år har skyddet av kulturhistoriska byggnader och bebyggelsemiljöer i ökande grad ifrågasatts, särskilt i samband med exploatering. Skyddet av kulturmiljöer har även kritiserats för att vara oflexibelt och hämmande för den enskilde fastighetsägarens möjligheter att använda och utveckla sin egendom. I början av 2011 tillsatte regeringen en särskild kulturmiljöutredning (Ku 2011:02) med uppdraget att se över lagstiftningen och de nationella målen på kulturmiljöområdet samt "... bl.a. lämna sådana förslag till förändringar av lagstiftningen inom kulturmiljöområdet som ska syfta till att öka möjligheterna att leva i, bruka och utveckla kulturskyddade fastigheter och miljöer...". Finns där en motsättning mellan de enskilda och de allmänna intressena? Vari består i så fall denna motsättning, är den till men för bevarandet av vårt byggda kulturarv och kan vi komma tillrätta med den?

En fungerande förvaltning är en förutsättning för bevarande, förmedling och kommunikation av dessa miljöer med därtill knutna berättelser. Förvaltningen av kulturmiljön är en nationell angelägenhet och ett gemensamt ansvar (enligt 1 kap, 1 §, Kulturminneslagen). För att byggnadsminnena ska kunna finnas kvar, upplevas och begripas måste de ha en fungerande användning. De viktigaste aktörerna inom förvaltningen är givetvis de som äger, använder och tar hand om byggnadsminnena. Ägarnas attityd till hur kulturarvet bör tas om hand, förmedlas och utvecklas samt hur styrmedlen på området fungerar har avgörande betydelse för den skyddade

bebyggelsens långsiktiga förvaltning. Det saknas en samlad bild av hur den skyddade bebyggelsens ägare och användare uppfattar sin roll och situation.

Syfte med enkäten

Syftet med enkäten har varit att öka kunskaperna om hur ägare, förvaltare och användare av byggnader och miljöer som är skyddade enligt lagstiftningen inom kulturmiljöområdet

- ser på skyddsinstrumentens möjligheter och begränsningar,
- upplever sin relation med berörda stödjande offentliga instanser samt
- uppfattar sitt ansvar och sin roll i förhållande till allmänheten.

Enkätsvaren kommer att utgöra ett underlag för utvecklingen av arbetet med kulturmiljövårdens skyddsinstrument.

Metod och upplägg

Det har inte funnits tid och resurser för att genomföra en fullskalig enkät till landets samtliga byggnadsminnesägare. Det bedömdes som en rimlig och tillräckligt givande nivå att låta undersökningen omfatta ungefär en tiondel av dessa. För att befrämja svarens uppriktighet har enkäten hållits anonym, men med kodnumrerade svarsformulär för att vid behov kunna göra kompletterande avstämningar samt eventuell framtida fördjupad svarsanalys. Enkäten är en attitydundersökning, vilket innebär att resultatet beskriver hur de svarande upplever och tolkar sin situation. Frågorna är inte primärt utformade för att ge exakta uppgifter om exempelvis ekonomi, användning och tillgänglighet utan snarare för att fånga in och sammanfatta olika synsätt hos målgruppen. Principen för utskicket har varit en enkät per ägare (inte per byggnadsminne). Förarbetet har genomförts med stöd av Länsstyrelsen i Västra Götalands län, vilka har påverkat utformningen av frågeställningarna samt tillhandahållit adresser för utskicket. Västra Götalands län har 237 byggnadsminnen (ca 11% av landets totala bestånd). Här finns ett brett och representativt urval av olika byggnadstyper och ägarkategorier samt spridning över storstad, småstad och landsbygd. Några av byggnadsminnena har flera delägare – det kan bland annat gälla dödsbon eller miljöer med flera separat ägda byggnader. Ibland finns en samordnande kontaktperson vilken då fått ta emot enkäten. I några fall är en aktör ägare till flera byggnadsminnen – detta gäller främst bland kategorin offentlig (exempelvis kommunalt förvaltade hyresfastigheter). För ett av byggnadsminnena var ägarförhållandena oklara vid tidpunkten för utskicket varför det utgick ur undersökningen. Försändelsen innehöll enkätformulär, förklarande missiv samt förfrankerat svarskuvert. Svarstiden sattes till ca 14 dagar (men även senare inkomna svar har accepterats). Ingen belöning erbjöds för svaret och inga påminnelser gjordes. Enkäten skickades ut till totalt 228 byggnads-

minnesägare, 15 utskick kom i retur av olika posttekniska skäl. 213 enkäter antas därmed ha nått sina adressater. Från dessa återkom 101 varav en obesvarad med beskedet att man inte kände till att man hade något byggnadsminne. Två av enkäterna var besvarade ungefär till hälften, ytterligare några hade utelämnat enstaka svar vilket ibland motiverats i kommentarer. Svarsfrekvensen uppgår således till drygt 47%, vilket vi bedömer som högt med tanke på avsaknaden av belöning och påminnelser.

Enkäten utformades även för och ställdes till ägarna av Västra Götalands läns fem kulturresevat. Inför sammanställningen har beslutats att vid denna rapportering exkludera de totalt fyra svar som rör två av reservaten. Skälet är att de är så få och att förutsättningarna för kulturresevaterna är så helt annorlunda jämfört med byggnadsminnena. Dessa svar bör istället kompletteras genom att enkäten ställs till landets samtliga övriga kulturresevat som en del i arbetet med uppföljningen kring resevatsinstrumentet. För tydlighetens skull har i denna sammanställning även enkätfrågorna formulerats om så att kulturresevaterna strukits från frågeställningarna.

Enkäten

Enkäten har 13 huvudfrågor, fördelade på två avsnitt varav det första behandlar frågor kring skydd, ägande och brukande medan det andra tar upp frågor om stöd och råd. Frågorna är försedda med bedömningsskalor där den svarande kryssar i en ruta under det alternativ som anses stämma bäst. På två ställen i enkätformuläret ges möjlighet att lämna fritextsvar – dels under fråga 2 (2a och 2b) där respondenten ombeds precisera de främsta för- respektive nackdelarna, dels fråga 13 som är en öppen fråga med möjlighet att lämna synpunkter och kommentarer. Det första avsnittet inleds med en övergripande frågeställning om innebörden av att äga och förvalta ett byggnadsminne, vilken delats upp på 10 delfrågor om möjligheter, begränsningar, attraktivitet och ekonomi. Övriga frågor är enkla och har svarsalternativ försedda med kryssrutor. Enkäten uppskattas ta ca 10-15 minuter att besvara.

Två av enkätfrågorna är rena sorteringsfrågor – fråga 5 för att möjliggöra en sortering och jämförelser av svaren över sex ägarkategorier och fråga 6 för att kunna jämföra tre förvärvskategorier. De olika kategorigruppernas rubriceringar har för läslighetens skull givits förkortade benämningar i rapporten samt förtydligats i tabellbilagan. Syftet med sorteringen i ägarkategorier är att undersöka i vilken utsträckning och på vilket sätt olika förutsättningar för förvaltningen påverkar ägarnas attityder till skydd, stöd och ansvar. Då det gäller svaren på sorteringsfrågorna har vissa tolkningar eller justeringar varit nödvändiga inför sammanställningen. Till ägar-

kategori privatperson har hänförs 4 bostadsrättsföreningar, även om alla inte svarat så. Detta för att skapa en tydlig indelning i ägarkategorier och för att bostadsrättsföreningarna bedömts ha mer gemensamt med privatpersoner än med övriga grupper. I gruppen större bolag har inordnats ett bolag som ägs av kommun och region och hade uppgivit sig som offentlig, men som inte är ett bostads- eller fastighetsbolag utan ägnar sig åt annan verksamhet. De kommunalt ägda bostads- och fastighetsbolag som svarat på enkäten har samtliga uppgivit sig som offentliga ägare, utom i ett fall där man uppgivit sig som större bolag. Detta fall har överförts till ägarkategori offentlig för att behandlas tillsammans med övriga aktörer med liknande förutsättningar. Tre religiösa församlingar har sorterats in i gruppen ideell förening då två av dem hade redovisat sig som sådana och samtidigt bedömdes ha större likhet med denna grupp än med övriga. Ägarkategorierna är följande.

Ägarkategorier i enkäten	Benämning i rapporten	Inkluderar även	Antal svarande per kategori
Enskild privat ägare	Privatperson	Fyra Bostadsrättsföreningar	39
Enskild firma/småföretag	Småföretag		9
Större företag/ bolag/ koncern	Större bolag	Bolag ägt av kommun/ Region (ej fastighetsbolag)	8
Offentlig ägare; stat/ landsting/kommun	Offentlig	Kommunalt ägda bostads- och fastighetsbolag	21
Stiftelse/fond	Stiftelse		11
Hembygds-/ annan ideell förening	Ideell förening	Tre religiösa församlingar	12

De tre olika förvärvskategorierna avgränsas dels med tidpunkten för byggnadsminnesförklaringen, dels med förvärvssättet. Syftet med denna indelning är att pröva hypotesen att man har en mer positiv syn på skyddsbestämmelser om man själv varit med om processen fram till beslutet än om man tar över redan gällande bestämmelser. Dessutom förväntas vissa skillnader i attityder till skyddet beroende på om man ärvt eller fått sin redan skyddade fastighet eller om man köpt eller bytt till sig denna. Den uppmärksamme konstaterar att summan av svarande per förvärvskategori är 99 vilket inte stämmer överens med summan av svarande per ägarkategori som är 100. Detta förklaras av ett inre bortfall där en av de svarande underlåtit att svara på fråga 6 om förvärv (se vidare om bortfall nedan). Förvärvskategorierna är följande.

Förvärvskategorier i enkäten	Antal svarande per kategori
Ägare före byggnadsminnesförklaring	50
Senare förvärv genom arv/gåva	8
Senare förvärv genom köp/byte	41

Bortfallsanalys

Ingen grundlig analys av yttre och inre bortfall har genomförts. Även om enkäten hållits anonym, finns genom formulärens kodnumrering möjligheten att spåra vika byggnadsminnena är och därigenom geografisk belägenhet och byggnadstyper för de ägare som svarat respektive inte svarat. Detta kan ge en viss uppfattning även om eventuell över- eller underrepresentation bland ägarkategorier. En översiktlig genomgång av adresslistan för utskicket visar inte på några tydliga tendenser till skillnader avseende ort eller byggnadstyp mellan inkomna och uteblivna svar. Möjligen har ägarkategorierna större bolag och offentlig en något högre representation bland dem som inte svarat på enkäten. En grundlig bortfallsanalys skulle emellertid kräva en kvalitetssäkring genom kontakt med åtminstone ett urval av dem som inte svarat, för att bekräfta (eller dementera) spårade tendenser samt utröna varför man inte svarat (s. k. bortfallsstratumansats). På detta vis skulle även kunna klargöras om och i så fall på vilket sätt exempelvis informations-, tillgänglighets-, och bidragsaspekter påverkat svarsbenägenheten. Detta har dock bedömts som alltför resurskrävande och inte bedömts tillräckligt meningsfullt för resultatet av denna begränsade undersökning. Inför en eventuell fortsatt länsvis eller fullskalig riksomfattande enkät skulle emellertid kännedom om orsaker till uteblivna svar kunna användas för att höja svarsfrekvensen.

Det yttre bortfallet är dock inte orimligt stort. Med tanke på förutsättningarna är svarsfrekvensen snarare relativt hög. En attitydundersökning som denna kan ses som en slags kundundersökning eftersom den riktar sig till en bestämd målgrupp som berörs av aktuella bestämmelser, information och i de flesta fall ekonomiska bidrag. För en sådan undersökning brukar (enligt flera marknadsanalyföretag) en svarsfrekvens på 35% betraktas som godkänd och över 55% som mycket bra. Man brukar räkna med att det behövs

en eller två påminnelser för att uppnå en godtagbar svarsnivå. I undersökningen har inte gjorts någon påminnelse. Den relativt höga svarsfrekvensen om drygt 47% kan förklaras av flera faktorer.

- Missivet angav tydligt syftet med enkäten och påpekade betydelsen av svaren för att uppnå detta.
- Enkätfrågorna och syftet var relevant för målgruppen.
- Enkäten var begränsad till sin omfattning och hade "självförklarande frågor" istället för förklarande hjälptexter, vilket underrättar förståelsen och minskar tidsåtgången för att svara.
- Enkäten skickades ut i pappersform med bifogat förfrankerat och adresserat svarskuvert (vilket ökar svarsbenägenheten jämfört med exempelvis webbaserade enkäter).
- Svarsformen var anonym (vilket även främjar svarens ärlighet).
- Enkäter från samhällsinstitutioner har som regel högre svarsfrekvens än de från kommersiella organisationer.

Mot en ökad kostnad och arbetsinsats kunde en högre svarsfrekvens ha uppnåtts genom en eller två påminnelser per post, eventuellt även innehållande ett ytterligare exemplar av svarsformuläret. En gåva bifogad till utskicket eller hellre (men mer resurskrävande) som belöning för inkomna svar i form av exempelvis en trisslott skulle ha höjt svarsbenägenheten ytterligare.

Det inre bortfallet (utelämnade svar i inkomna svarsformulär) är lågt – i genomsnitt knappt 1,8%. Den övervägande delen av detta bortfall förklaras av att en respondent skickat tillbaka ett tomt formulär med meddelandet att man inte trodde sig äga något byggnadsminne. Det resterande inre bortfallet utgörs till stor del av en till hälften ifylld enkät som hos mottagaren kopierats enkelsidigt (varvid varannan sida av enkäten gick förlorad) innan den vidarebefordrats till den person som sedan fyllde i och skickade in formuläret. I övrigt rör det sig om ett fåtal utelämnade svar på enstaka frågor eller delfrågor, oftast motiverade med kommentarer.

Resultat

En mer övergripande redogörelse för svarstendenserna lämnas i bilagan "Resultatredogörelser med tabeller" i form av kommentarer per respektive frågeställning i den ordning de framställdes i enkätens svarsformulär.

Analys

Sammantaget rymmer svaren vitt skilda uppfattningar kring de olika frågeställningarna, men det finns tydliga tyngdpunkter eller tendenser i svarens fördelning och fritextkommentarer som visar att de flesta har en positiv attityd till såväl skyddsinstrumentet som stödsituationen och allmänhetens delaktighet. Då svaren bryts ned och fördelas på olika ägarkategorier sker vissa förskjutningar av svaren som illustrerar hur olika förutsättningar kan medverka till en mer eller mindre positiv inställning vilken också ibland kan skifta mellan olika frågeställningar. Att det skiljer sig mellan frågorna torde i någon mån, men inte enbart, förklaras av att grupperna är olika stora och bland de mindre får även små avvikelser genomslag. Resultaten i stort kan sägas motsvara förväntningarna, men bland de tendenser som framträder är det också några som överraskar och några som väcker nya frågor.

Svaren (på fråga 1) visar tydligt att man genomgående uppfattar möjligheterna till stöd och råd som mycket goda – även om man uttrycker sig något försiktigare vad gäller det ekonomiska stödet. De flesta har (enligt svaren på frågorna 7 och 12) erhållit både råd, information och ekonomisk ersättning. Emellertid anser majoriteten (enligt svaren på fråga 8) att råd och information från offentlig instans borde vara bättre. En kompletterande undersökning bland ett urval av respondenterna med frågor om vari de upplevda bristerna består, skulle ge ett tillräckligt underlag för en lösning på problemet.

Att byggnadsminnesbestämmelserna innebär begränsningar ligger i själva syftet med skyddet. Majoriteten (52%) anser att begränsningarna är betydande då det gäller användning och förändring, men betydligt färre upplever att de hindrar utveckling av verksamheter. Svaren (på frågorna 1, 2 och 3) visar att man främst ser skyddsinstrumentet som en tillgång och har en positiv inställning sin förvaltande roll. Skyddet mot förändring anges också (under fråga 2a) som den främsta fördelen med byggnadsminnet. De främsta nackdelarna kan exemplifieras med höga driftskostnader samt svårigheter att få tillstånd till energi- och tillgänglighetsanpassning. Här finns ett tydligt behov av information och metodutveckling vad gäller kulturhistoriskt anpassade energi- och tillgänglighetslösningar.

Något förvånande är att ägarkategorin småföretag sammantaget så tydligt framträder som den mest positivt inställda gruppen, i synnerhet som alla utom en av dessa respondenter förvärvat fastigheten efter det att länsstyrelsen beslutat förklara den som byggnadsminne. Annars är ju tendensen tydligt mer negativ bland denna förvärvskategori. Det är också oväntat att

ägargruppen större bolag så påtagligt avviker som mer negativa, eller åtminstone långt mindre positiva, än de övriga. Innebär detta att de båda ägarkategorierna skulle vara bättre respektive sämre lämpade att äga och förvalta skyddad bebyggelse? Underlaget är inte tillräckligt stort för att kunna dra några generella slutsatser kring småföretag eller större bolag. För att få svar på de frågor som tendenserna väcker behövs dels ett större underlag dels en närmare belysning av förhållandena bakom resultaten.

Ett problem med undersökningens ägarkategorier är att de visserligen säger en hel del men inte tillräckligt mycket om hur byggnaden eller miljön används vilket egentligen är en mer relevant omständighet för hur styrmedlen påverkar förutsättningarna för förvaltning och utveckling. Byggnadsminnet kan vara en resurs eller ett varumärke för en kulturarvsorienterad verksamhet (direkt), vilket ett par svarande också anger som en framträdande fördel med byggnadsminnen (under fråga 2a). För andra verksamheter som är beroende av besökande kunder kan byggnadsminnet vara en tillgång i verksamheten (indirekt) genom att väcka intresse skapa förtroende och trivsel. Det hade stärkt undersökningen att komplettera med en fråga om vilken eller vilka verksamheter som bedrivs i byggnadsminnet – boende/fritidsboende, musei-/besöksverksamhet, hotell-/vandrarhem, verkstad/tillverkning, uthyrning/försäljning, annan kundorienterad affärsverksamhet etc. En sortering av svaren utifrån användningen skulle sannolikt ha gjort det möjligt att nå längre i slutsatserna. Detta bör beaktas vid en eventuell fortsatt länsvis eller fullskalig riksomfattande undersökning.

Resultaten bekräftar antagandet att de som ägde sin fastighet före byggnadsminnesförklaringen och därmed varit med om processen fram till beslutet har en mer positiv syn på skyddsbestämmelserna än de som senare förvärvat sin fastighet med redan gällande bestämmelser. Det är rimligt att de förra är relativt nöjda med sin situation – de har trots allt ingått en överenskommelse och torde vara väl insatta i förutsättningarna. Att de senare (särskilt om man skulle frånräkna småföretagen) har en så påtagligt mer negativ attityd – utom då det gäller synen på livs-/boendekvalitet – är huvudsakligen väntat men inte för den skull mindre problematiskt. En relevant fråga att ställa är: Vet man inte vid köpet vad det innebär att ta över ett byggnadsminne? Alternativt: Har köparna orimliga förväntningar på exempelvis stödet från länsstyrelse/museum? Det bör rimligen ligga i köparens, mäklarens och i någon mån säljarens intresse och ansvar att ta reda på respektive förmedla innebörden av gällande bestämmelser. Dessa problem kan således varken hänföras till skyddsinstrumentet eller dess tillämpning, men det finns ändå anledning att i sammanhanget överväga en utveckling av de informativa styrmedlen.

Undersökningen visar klart att informationsinsatser har stor betydelse för attityderna till skyddsinstrumentet. Särskilt ägare till byggnadsminnen som har vårdprogram eller skötselplaner har en tydligt mer positiv inställning. Visserligen kan detta i någon mån förklaras av att en positiv inställning ökar intresset och därmed sannolikheten för att ett sådant dokument kommer till stånd, men det är ändå tveklöst att ett program som tydliggör inriktning och förutsättningar för byggnadsminnets förvaltning är en oerhörd tillgång och trygghet för ägaren. Genom att intervjua det tjugotal ägare som uppgett att de har vårdprogram skulle man relativt enkelt kunna klargöra sambandet. Om det då bekräftas att den positiva attityden kan ses som en effekt av vårdprogrammen bör man givetvis rekommendera sådana för samtliga byggnadsminnen.

Det finns också ett positivt samband mellan erhållen ekonomisk ersättning och ägarens inställning till byggnadsminnesskyddet. Nästan alla av de svarande som sökt ekonomiskt bidrag har också fått bidrag. En fråga som då uppstår är om detta också gäller för dem som inte besvarat enkäten. Har bidragsmottagare en högre svarsbenägenhet – eller snarare; har de som sökt och inte fått bidrag en lägre benägenhet att svara på enkäten? Detta bör undersökas genom frågor till ett urval av dem som inte svarat, innan man går vidare med en eventuell länsvis eller fullskalig riksomfattande undersökning.

Om man fortsätter med undersökningen bör först tydligheten hos frågeställningarna ses över. Vissa begrepp bör definieras för att öka förståelsen av frågorna och därmed svarens relevans, vilket ytterligare skulle höja resultatens kvalitet. Exempelvis framträder i svaren (på fråga 9) en kluven uppfattning om innebörden av begreppet tillgänglig vilket bör förklaras med att det även inkluderar den yttre tillgängligheten.

Resultatens vidare användning

Ovanstående resultat emanerar från en övergripande tolkning av inkomna svar utan kompletterande inhämtning av uppgifter. Förutom att resultaten kan fungera som stöd för utvecklingen av byggnadsminnesinstrumentets tillämpning, kan de användas som utgångspunkt för vidare attitydundersökningar – bland byggnadsminnesägare såväl som bland andra grupper som förvaltar, bebor eller använder sig av kulturarvet i landskapet. Svarsunderlaget som sådant ger även utrymme för ytterligare tolkningar av mindre påtagliga tendenser än de som redovisats här, men som skulle kräva en prövning mot ett större underlag för att bekräftas (eller dementeras). Exempelvis finns vissa attitydskillnader inom de olika sorteringskatego-

rierna av svarande som skulle kunna förklaras av andra faktorer såsom tillgänglighets-, informations- eller byggnadstyper.

Undersökningens resultat visar tendenser som avser byggnadsminnesägares attityder till eller uppfattningar om de frågeområden som tas upp i enkäten. Attitydtendenserna kan även fungera som indikatorer på och vägledning till studier av faktiska förhållanden. Exempelvis borde attityderna kring byggnadsminnesinstrumentets påverkan på ekonomiska och vissa attraktionsvärden stödjas alternativt bemötas med en jämförande undersökning av marknadsvärde och efterfrågan vid fastighetsförsäljningar.

Resultatredogörelser med tabeller

- genomgång av frågor och svar

Skydd, ägande och brukande

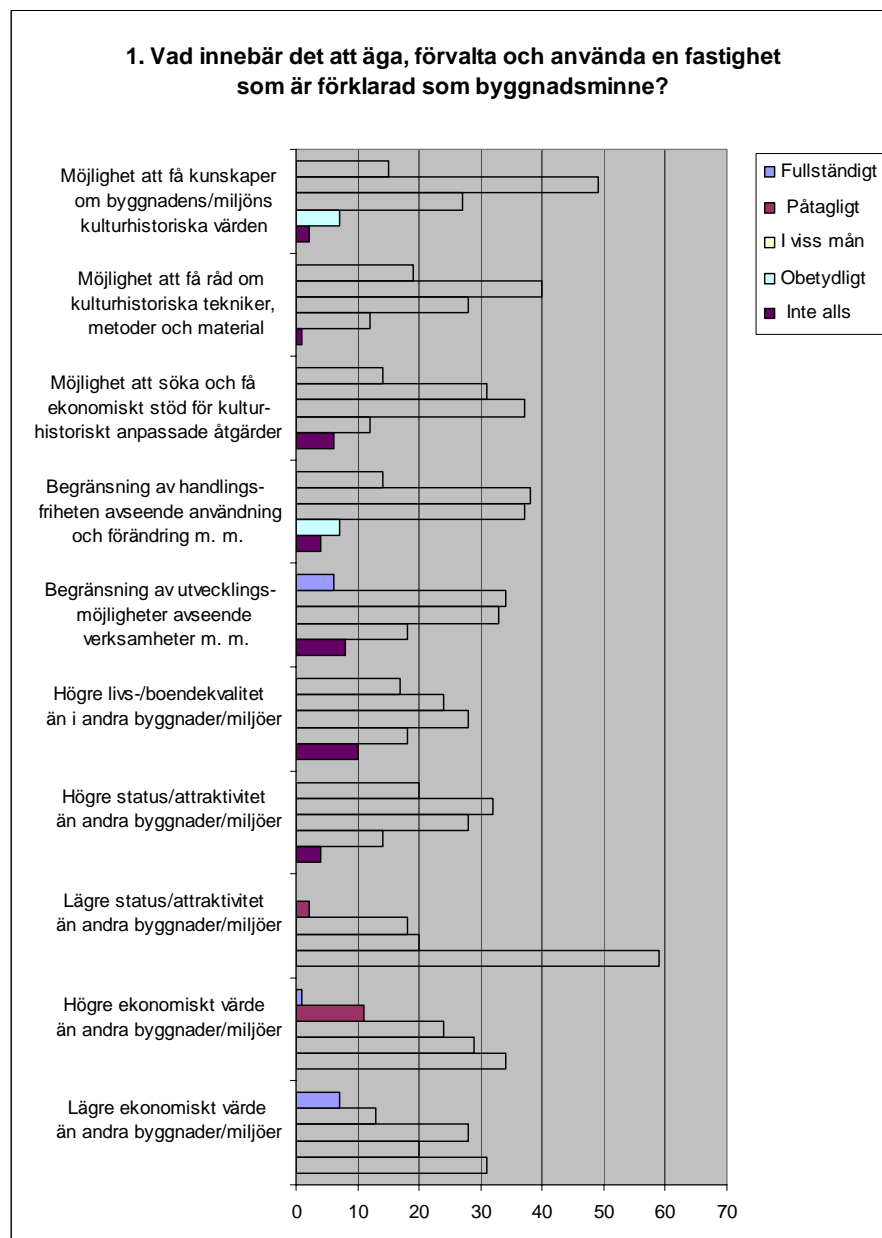
Fråga 1 (*Vad innebär det att äga, förvalta och använda en fastighet som är förklarad som byggnadsminne?*) har 10 delfrågor som avser att ge en bild av hur man upplever de olika möjligheter, begränsningar och värden som kan förknippas med att äga och nyttja en byggnadsminnesförklarad fastighet. De första tre delfrågorna rör möjligheter till råd och stöd avseende kulturhistoriska värden, följande två delfrågor gäller begränsningar avseende användning och utveckling, de avslutande fem delfrågorna handlar om attraktions- och ekonomiska värden. Svaren visar sammantaget på en tydligt övervägande positiv inställning till möjligheterna, i synnerhet vad gäller att få kunskaper och råd men även att söka och få bidrag. Ägarkategorin stiftelse ser särskilt ljusst på bidragsmöjligheterna (82% har svarat ”påtagligt” eller ”fullständigt” på delfråga c), medan kategorin större bolag redovisar en mycket negativ inställning till dessa (motsvarande siffra är här 25%) trots att hälften av de senare uppger att de sökt och fått bidrag (fråga 12). Grupperna ideell förening och privatperson har också en relativt positiv bild (58 respektive 44% av dessa har svarat ”påtagligt” eller ”fullständigt” och 33 respektive 36% har svarat ”i viss mån”). Det är också tydligt att man generellt ser positivt på skyddsinstrumentets betydelse för fastighetens status/attraktivitet, undantaget kategorin större bolag som förmedlar en motsatt bild. Uppfattningarna går mer isär när det gäller skyddsinstrumentets eventuella påverkan på livs-/boendekvalitet samt fastighetens ekonomiska värde. I dessa avseenden har ägarkategorin småföretag en mer positiv syn medan attityden hos kategorierna offentlig och särskilt större bolag är oerhört negativ. Ägargruppen privatperson är något splittrad men har en huvudsakligen positiv uppfattning om effekterna på livs-/boendekvalitet. En viss splittring kan ses inom gruppen även när det gäller uppfattningen om inverkan på det ekonomiska värdet men då med en tydlig övervikt åt det

negativa hållet. Även här har småföretagen har den i särställning mest positiva inställningen medan större bolag har den mest negativa.

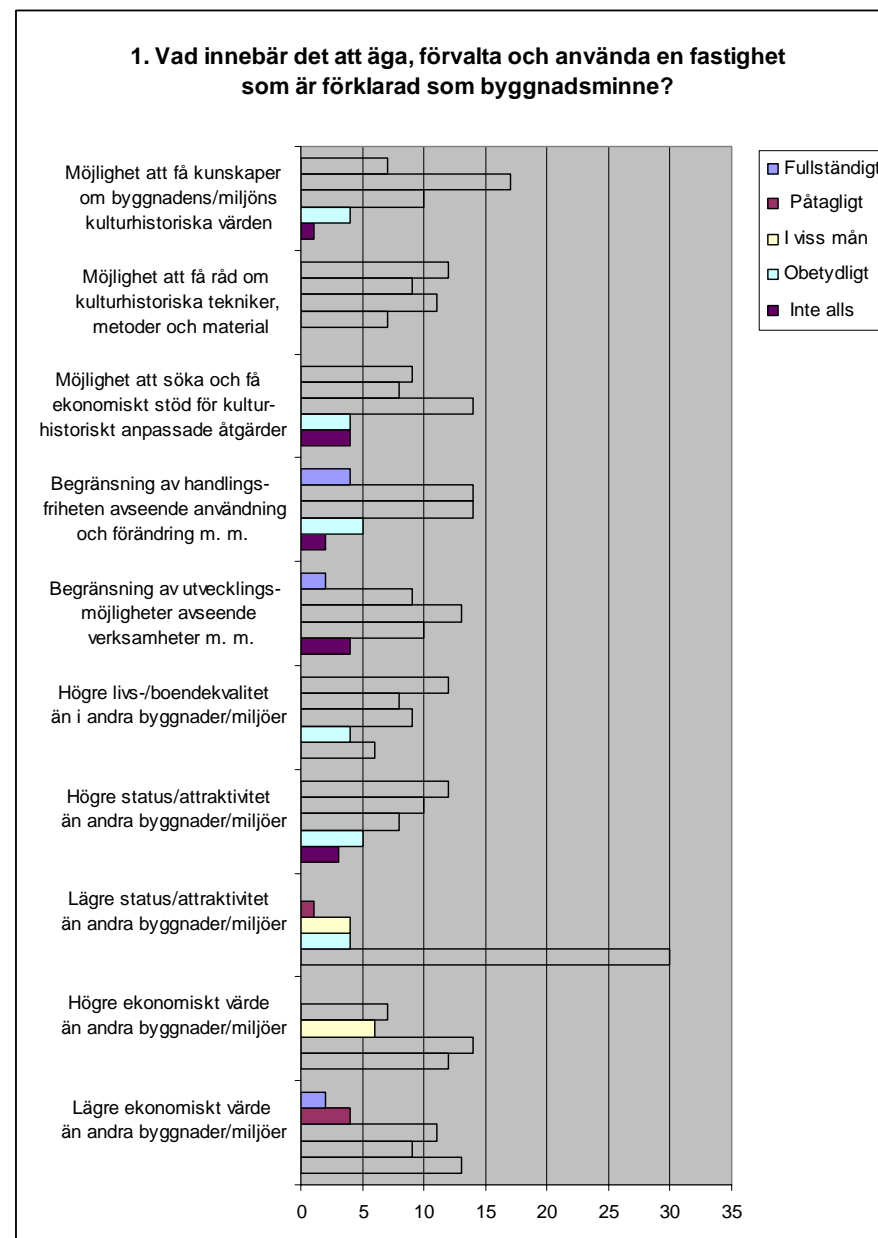
Då det gäller byggnadsminnesskyddets begränsande inverkan på möjligheterna till användning och förändring blir svaren något tvetydiga. Sammantaget anser 52% att denna begränsning är påtaglig eller fullständig. Hela 75% inom kategorin större bolag men bara 46% av privatpersonerna har svarat påtaglig eller fullständig på denna delfråga. Bilden kompliceras av att många som har svarat att denna begränsning är påtaglig eller fullständig även har påpekat med noter eller i fritextsvaren under fråga 2a att man ser detta som en fördel eftersom byggnaden därigenom bevaras. Samtliga utom offentlig anser att begränsningarna som avser utveckling av verksamheter är betydligt mindre än de som gäller användning och förändring. Här har Här har 63% bland större bolag och 62% bland offentliga, men endast 29% bland privatpersoner och 25% bland ideella föreningar svarat påtaglig eller fullständig (37% av privatpersonerna har svarat obetydligt eller inte alls).

Om man istället gör en fördelning mellan förvärvskategorier framgår det mycket klart att de som ägde sin fastighet innan byggnadsminnesförklaringen genomgående uppvisar en mer positiv attityd i svaren på frågeställningarna i fråga 1, medan de som förvärvat en redan skyddad fastighet (genom arv/gåva eller köp/byte) har en mer negativ uppfattning. Ett tydligt undantag gäller emellertid delfrågan om högre livs-/boendekvalitet. Här har betydligt fler bland dem som köpt eller bytt till sig en redan skyddad fastighet svarat påtagligt eller fullständigt (47,5%) än bland dem som ärvt eller fått (25%) och bland dem som redan ägde sitt byggnadsminne. Noteras bör dock att bland den i jämförelse mycket positivt inställda ägarkategorin småföretag har åtta av totalt nio förvärvat sin fastighet genom köp eller byte efter byggnadsminnesförklaringen vilket bidrar till att genomgående motverka den negativa tendensen inom denna förvärvskategori.

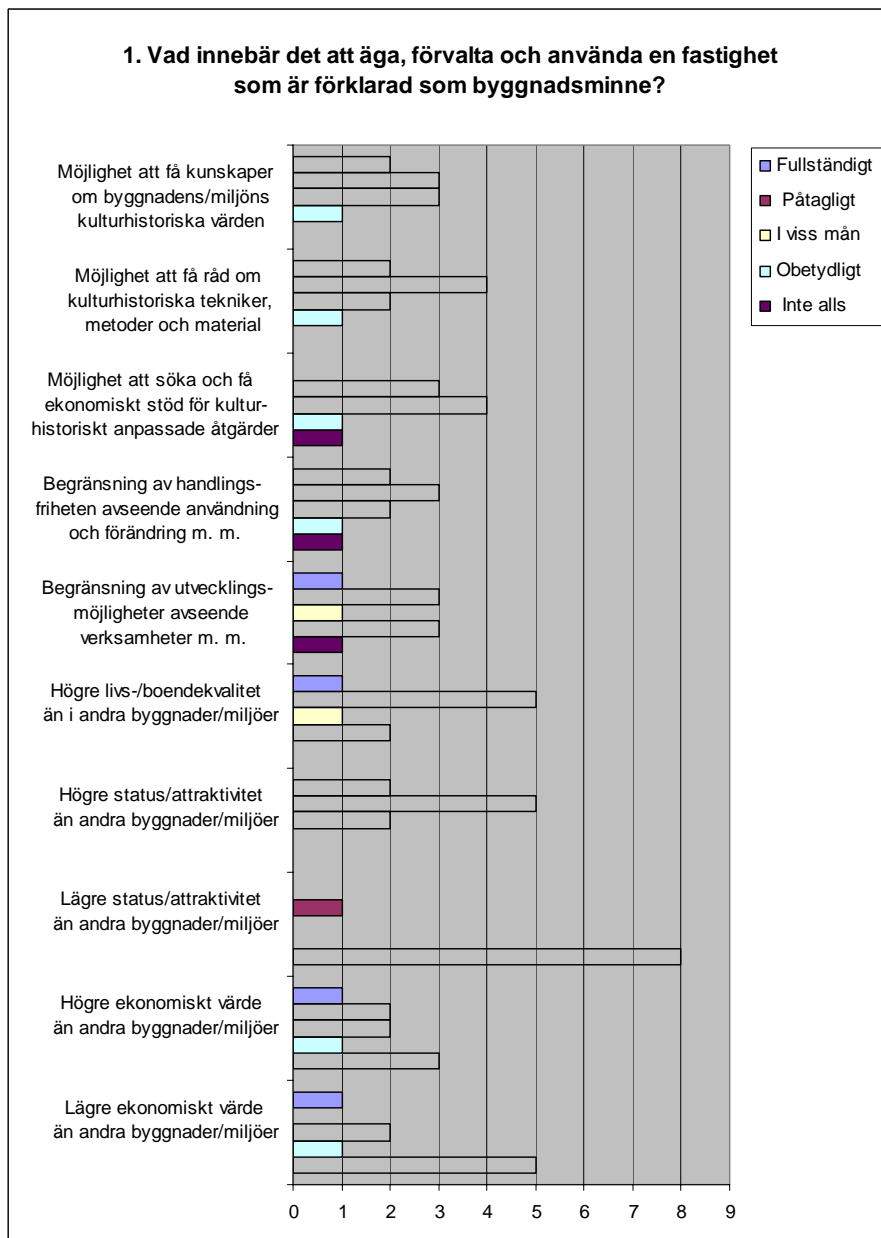
Samtliga svarande (antal)

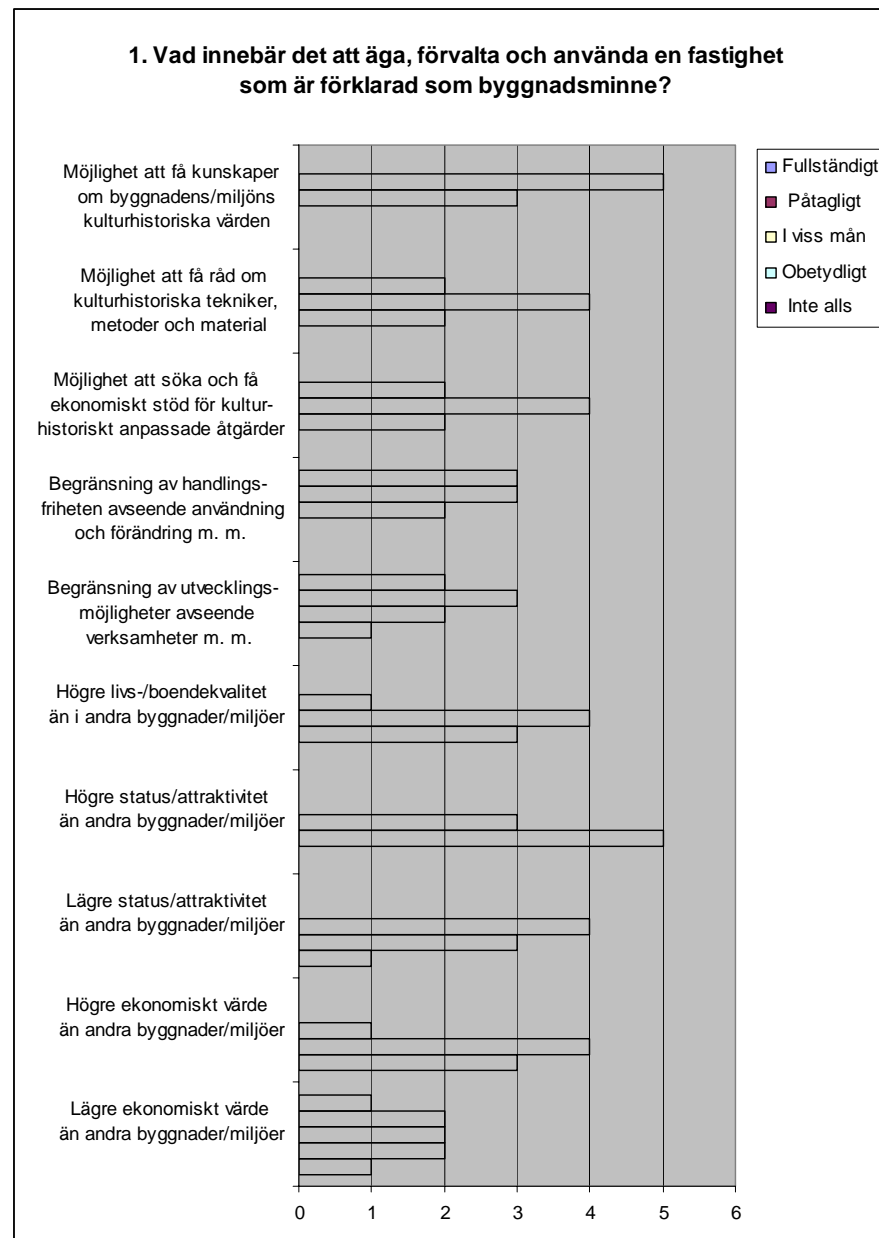
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

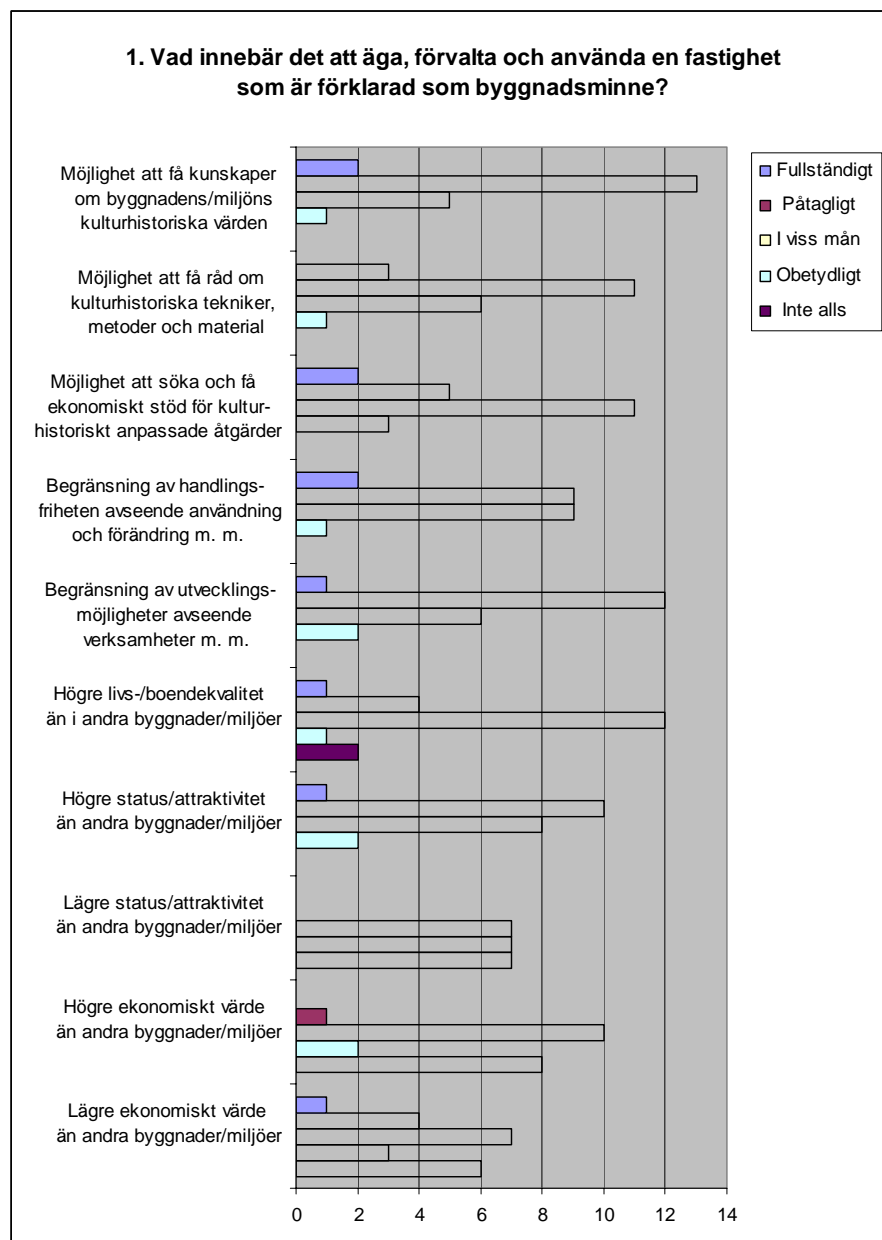
Småföretag (antal)

Bolag/koncern (antal)

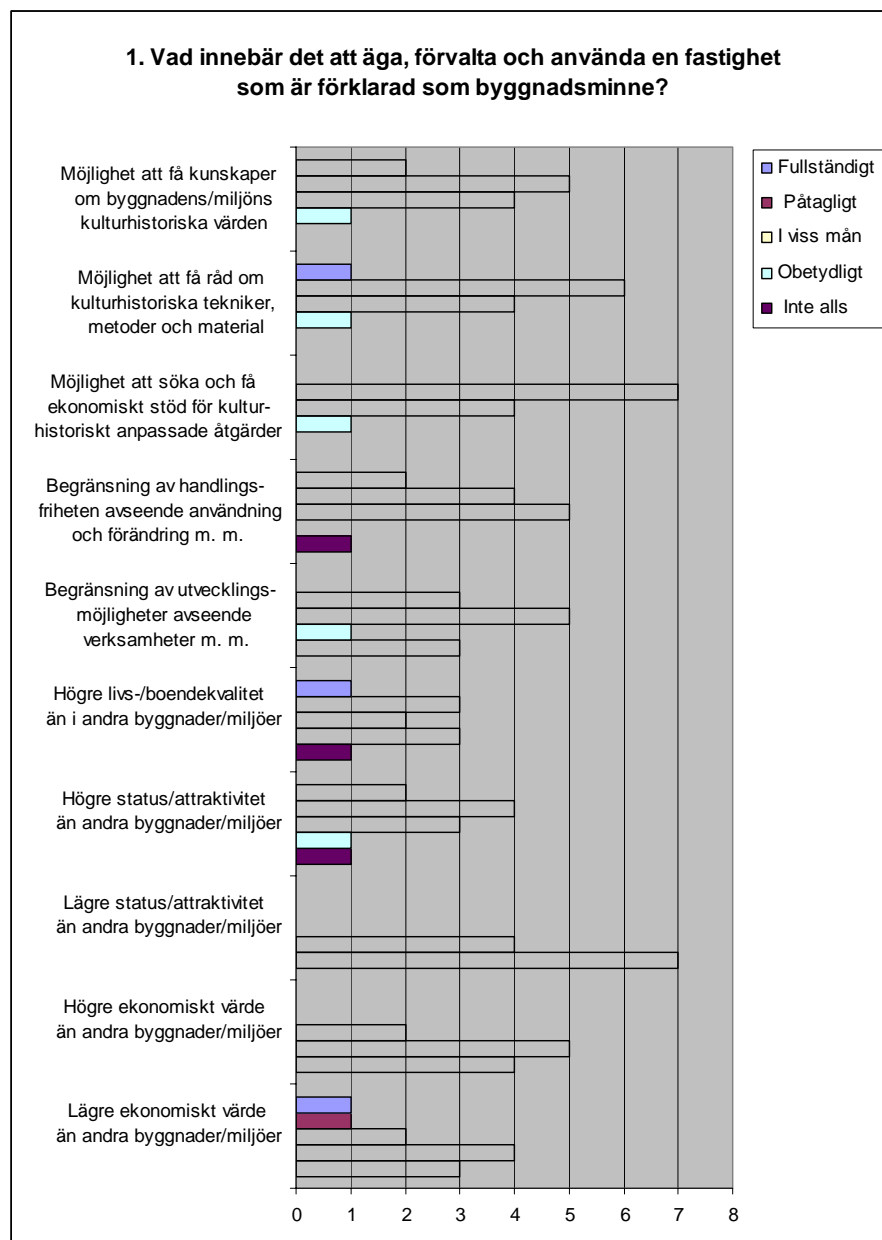
Offentlig ägare (antal)

Stiftelse/fond (antal)

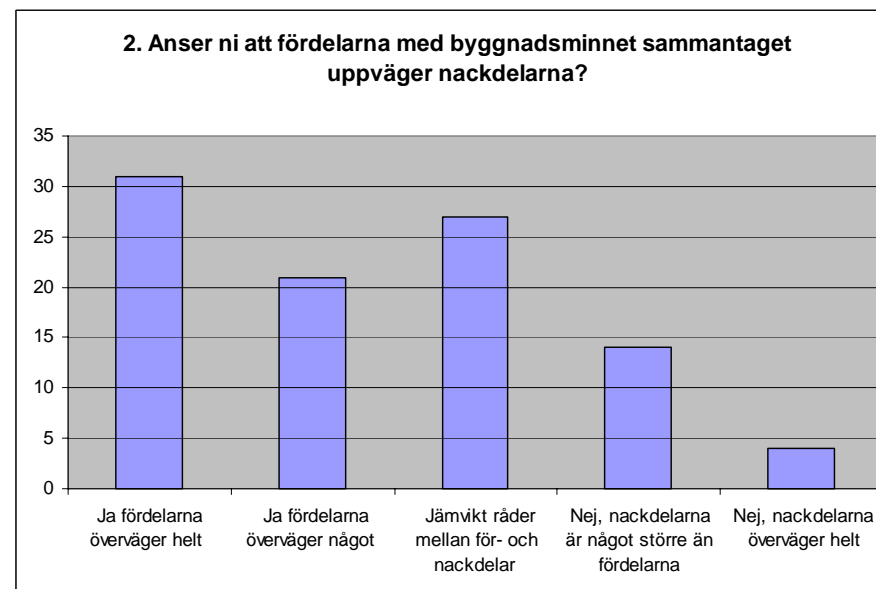
Hembygds-/annan ideell förening (antal)

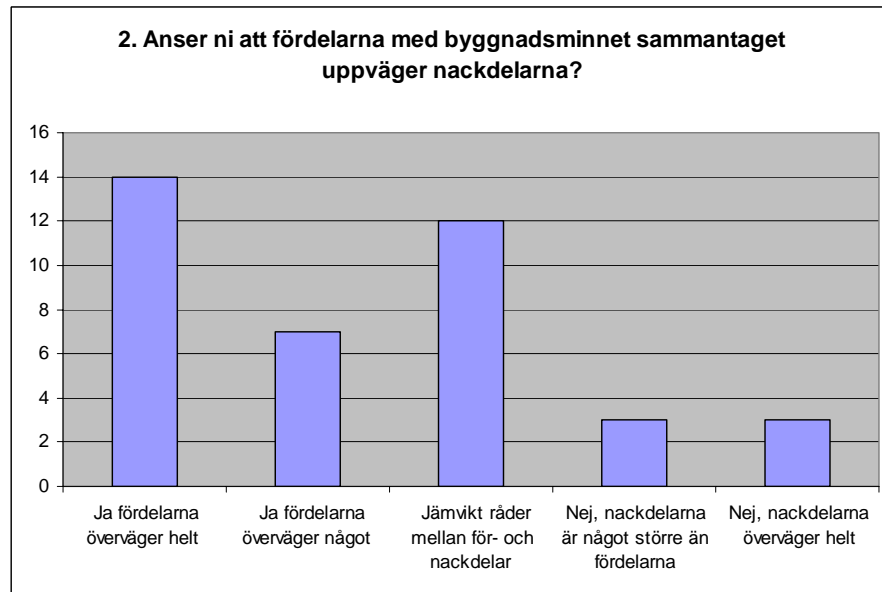
Fråga 2 (Anser ni att fördelarna med byggnadsminnet sammantaget uppväger nackdelarna?) avser att ge en sammanfattande bild av hur respondenten värderar för- och nackdelar. Här har 53,5% svarat att fördelarna överväger helt eller något medan 28% anser att det råder jämvikt mellan för- och nackdelar. Resterande 18,5% menar att nackdelarna överväger något eller helt. Kategorin ideell förening avviker med att för motsvarande redovisa siffrorna 82; 9 respektive 9%. Kategorin större bolag avviker åt andra hållet och redovisar 0; 50 respektive 50%.

Fördelat på förvärvskategorier har ägare före byggnadsminnesförklaringen men även de som senare ärvt eller fått sin fastighet en stark betoning på fördelarna, medan de som köpt eller bytt till sig en redan skyddad fastighet visserligen har en viss övervikt på fördelarna men med en jämnare fördelning över svarsalternativen.

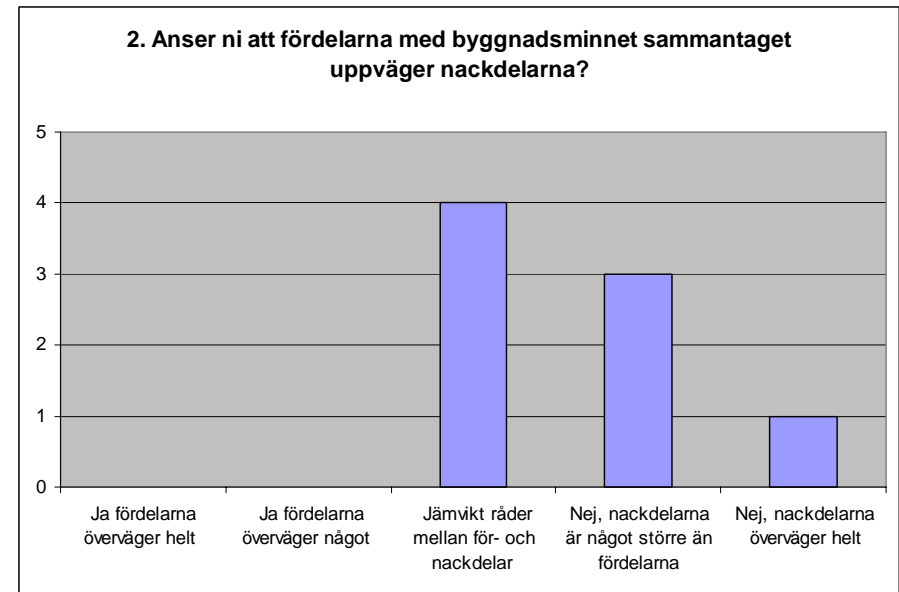
Samtliga svarande (antal)

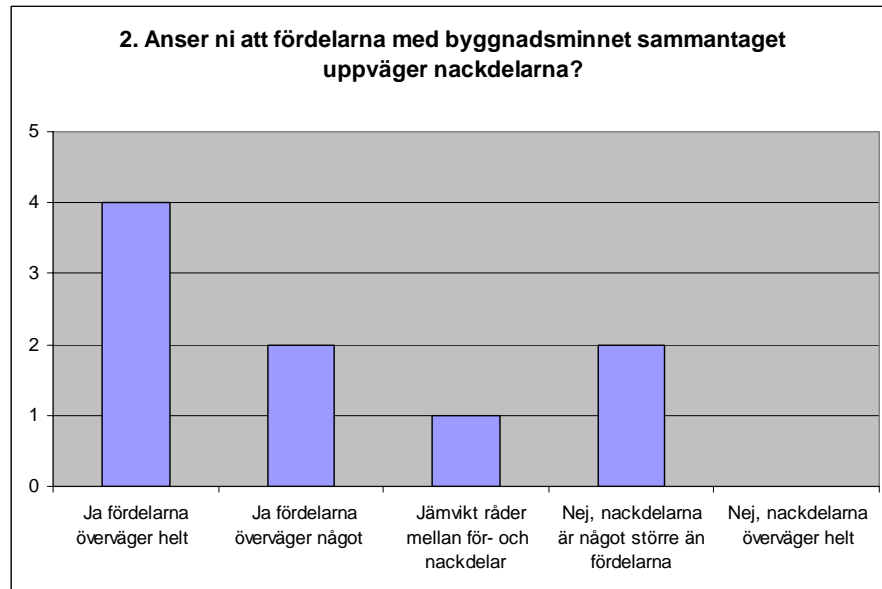
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

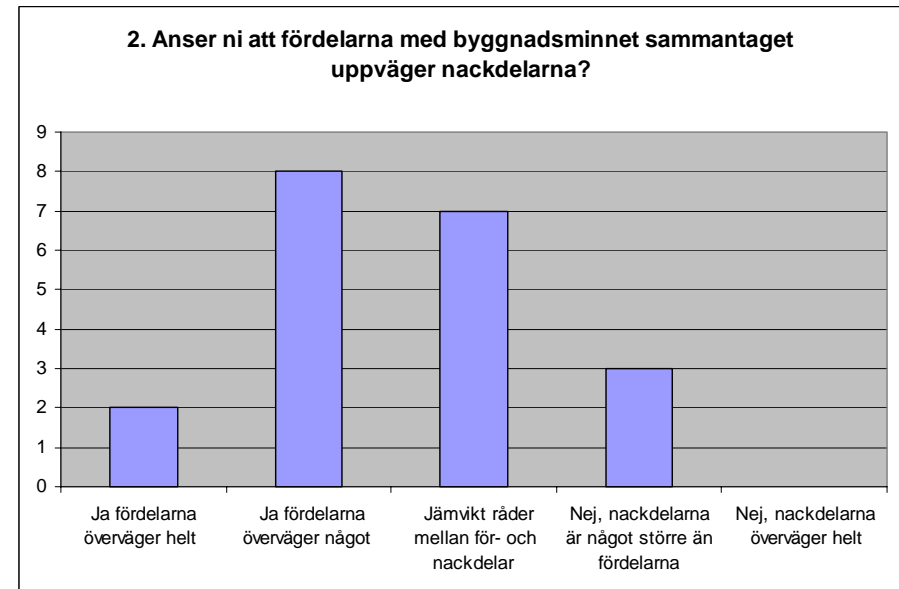
Bolag/koncern (antal)

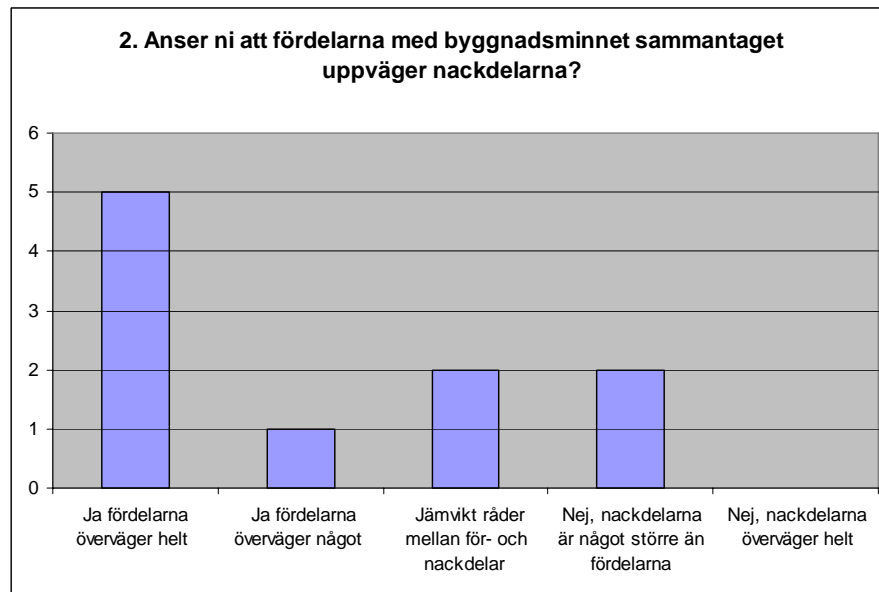
Småföretag (antal)

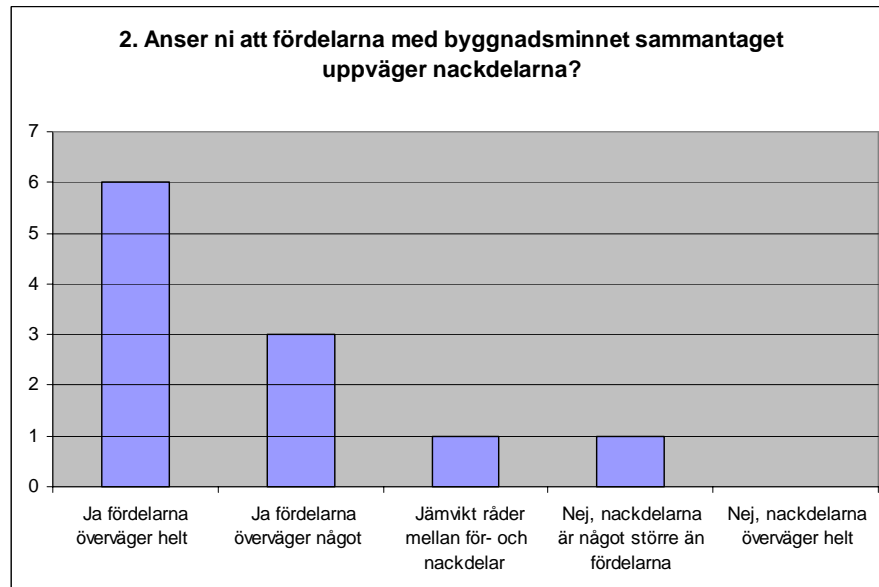
Offentlig ägare (antal)

Stiftelse/fond (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

Fråga 2a (*Vilka anser ni är de främsta fördelarna med byggnadsminnen?*) är en fritextfråga vilken syftar till att lyfta fram vad man anser vara de främsta möjligheterna som byggnadsminnesskyddet medför (direkt eller indirekt). Det i särklass vanligaste svaret är olika varianter av bevarandeaspekten. Hela 34 av de svarande har angett denna fördel som den främsta eller en av de främsta. Påfallande många har svarat kort, bara två-tre ord där antingen bevarandet, skyddet eller säkerställandet finns med i formuleringen – exempelvis ”skyddas mot förändring”, ”säkrad fasadutformning” eller ”bevaras för framtiden”. Flera har bara skrivit ”bevarandet”. Andra har lämnat en mer utförlig redogörelse, men med samma innebörd. Näst vanligast är de ökade bidragsmöjligheterna (17 svar) och möjligheterna till stöd och råd – eller som några uttrycker det ”experthjälp” – främst avseende antikvariska lösningar (15 svar). Därefter följer kunskapsinnehållet kopplat till det egna historiska intresset (13 svar), stolthet, status och känsla av delaktighet (12 svar) samt upplevelsevärde, livskvalitet och estetik avseende på såväl boende- som arbetsmiljö (10 svar). Tre svarande anser att de främsta fördelarna består i marknadsförings-/attraktionsvärde med betoning på ekonomisk avkastning. Svaren förvånar inte men bidrar i hög grad till att förtydliga svaren på frågorna 1 och 2.

Fråga 2b (*Vilka anser ni är de främsta nackdelarna med byggnadsminnen?*) är en fritextfråga som avser att komplettera och balansera fråga 2a genom att belysa vad man uppfattar som de främsta problemen med byggnadsminnen. Här är tendensen mycket tydlig. Majoriteten av svaren landar i två huvudspår – det ena handlar om ekonomiska svårigheter, det andra om åtgärdsbegränsningar. De ekonomiska problemen gäller ökade renoverings-, vård- och underhållskostnader men framför allt driftskostnader till följd av ökad energiåtgång vid uppvärmning. Åtgärdsbegränsningarna avser skyddsbestämmelsernas påverkan på möjligheterna att tillgodose behoven av ombyggnad för modernisering, anpassning och tillgängliggörande. De ekonomiska nackdelarna anförs i 25 svar medan de nackdelar som handlar om begränsade förändringsmöjligheter återkommer i 22 svar. Flera har svarat i enlighet med båda problemområdena – antingen har

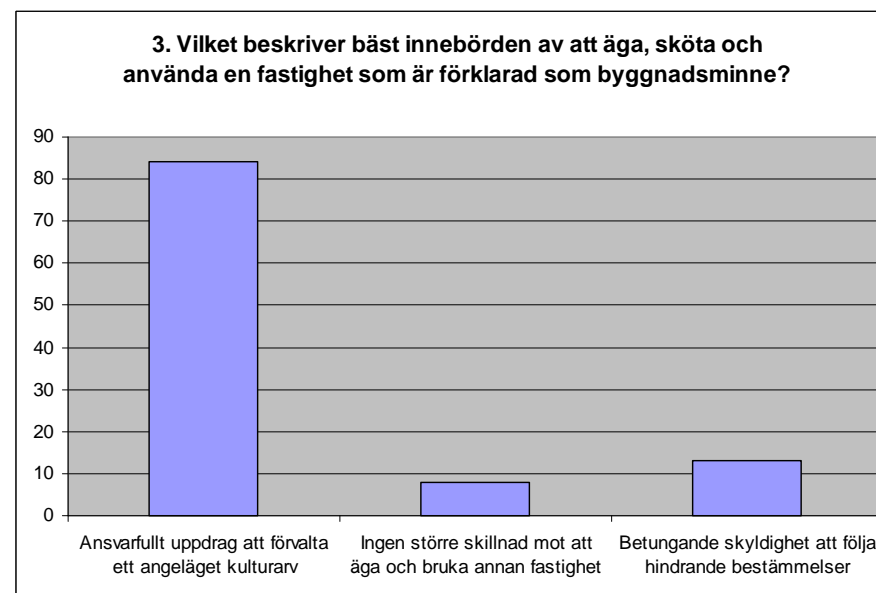
man då redovisat de två nackdelarna var för sig eller kombinerat dem som ett problem bestående i exempelvis svårigheter med att finansiera och få tillstånd till tillgänglighets- eller energianpassningar av bebyggelsen. En långsam och krånglig prövningsprocess lyfts fram som en av de främsta nackdelarna av 8 svarande – en av dessa har dock påpekat att en trög process också är en fördel eftersom den minskar risken för snabba och ogenomtänkta åtgärder. På samma sätt som för fråga 2a, medverkar dessa svar till att komplettera den samlade bilden av svaren på frågorna 1 och 2.

Fråga 3 (*Vilket beskriver bäst innebörden av att äga, sköta och använda en fastighet som är förklarad som byggnadsminne?*) avser att belysa hur man sammantaget uppfattar sin roll och sitt ansvar som byggnadsminnesägare. Frågan var inte tänkt att besvaras med mer än ett alternativ men fem av de svarande har ändå valt att kryssa för båda alternativen ”Ansvarsfullt uppdrag att förvalta ett angeläget kulturarv” och ”Betungande skyldighet att följa hindrande bestämmelser”.

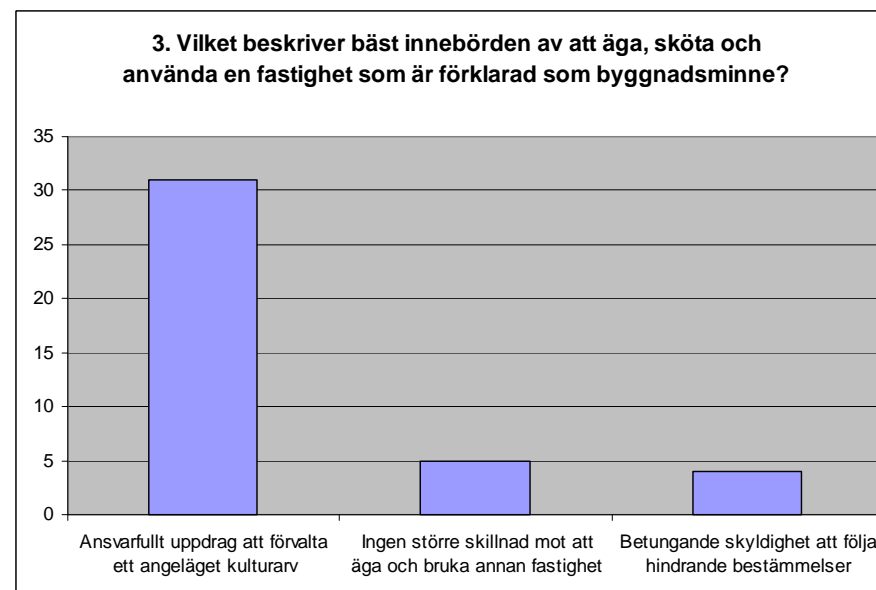
Ytterligare 79 har svarat endast det första och 8 endast det andra alternativet. Vidare har 8 svarat ”Ingen större skillnad mot att äga och bruka annan fastighet”. Alternativet ”Ansvarsfullt uppdrag...” har alltså fått 84 kryss medan ”Ingen större skillnad...” fått 8 och ”Betungande skyldighet...” fått 13. Om den uppfattning som förmedlas av svaren på denna fråga vägs samman med svaren på fråga 1 och 2 så förstärks bilden av de generellt positiva attityderna till byggnadsminnesinstrumentet. Ägargruppen Offentlig är de som uppvisar den starkaste betoningen på svarsalternativet ”Ansvarsfullt uppdrag...” vilket kryssats för av samtliga utom en som svarat ”Betungande uppdrag...”. Ägargruppen större företag har också en tydlig övervikt på ”Ansvarsfullt uppdrag...” men inte lika markant som övriga.

Bland förvärvskategorierna är det de som ärvt eller fått sin redan skyddade fastighet som har den mest påtagliga förskjutningen mot alternativet ”Ansvarsfullt uppdrag...” vilket fått kryss från 6 av de 8 i gruppen. Övriga 2 har svarat ”Ingen större skillnad...”. Även hos dem som köpt eller bytt till sig fastigheten efter att den förklarats som byggnadsminne har kryssen en klar koncentration på ”Ansvarsfullt uppdrag...” men i mindre grad än övriga förvärvskategorier.

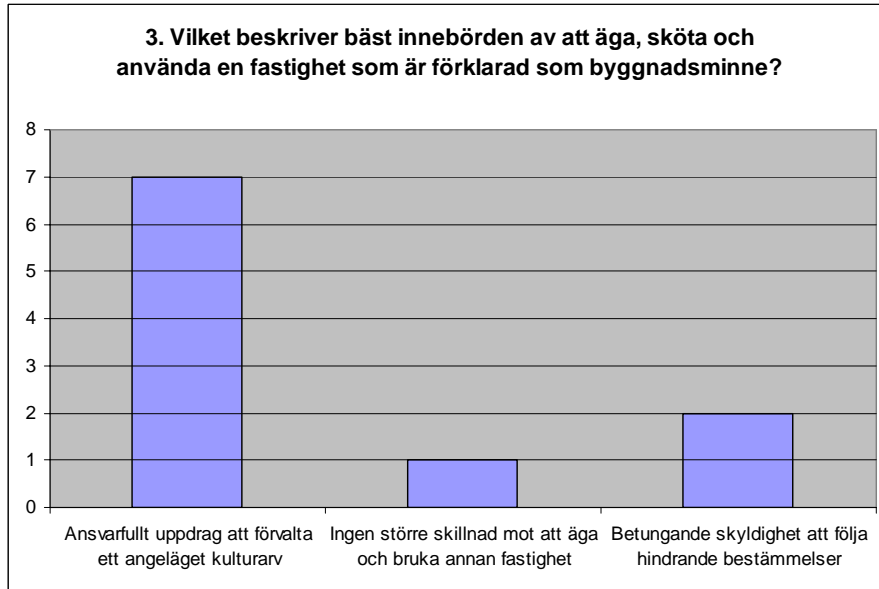
Samtliga svarande (antal)

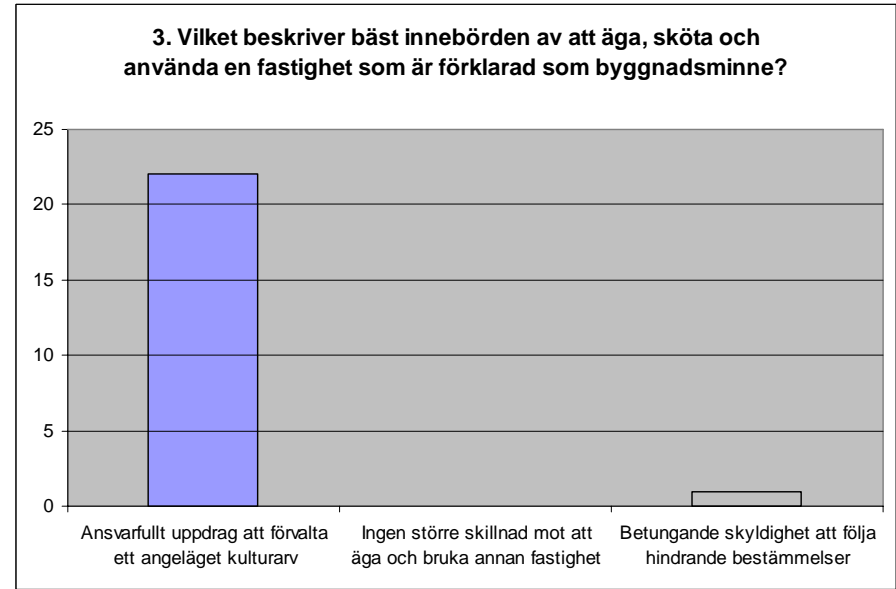
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

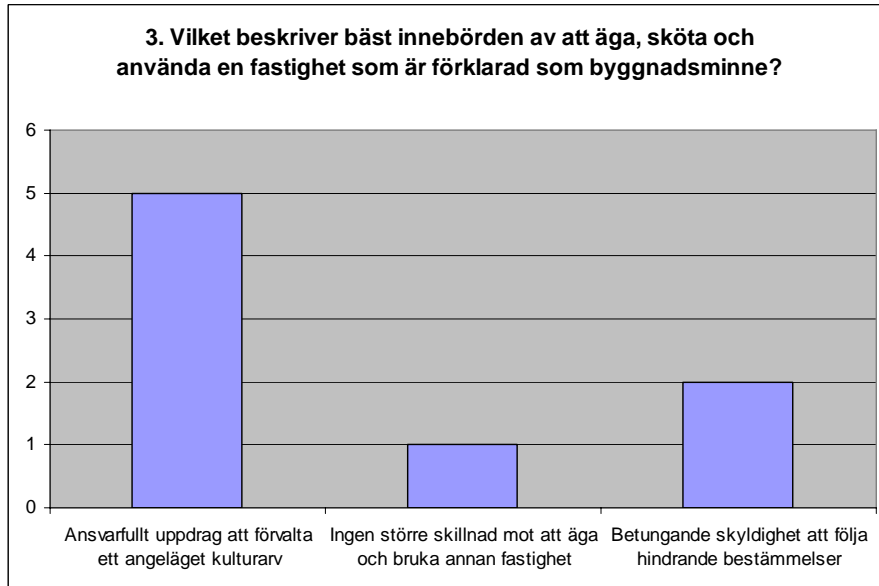
Småföretag (antal)

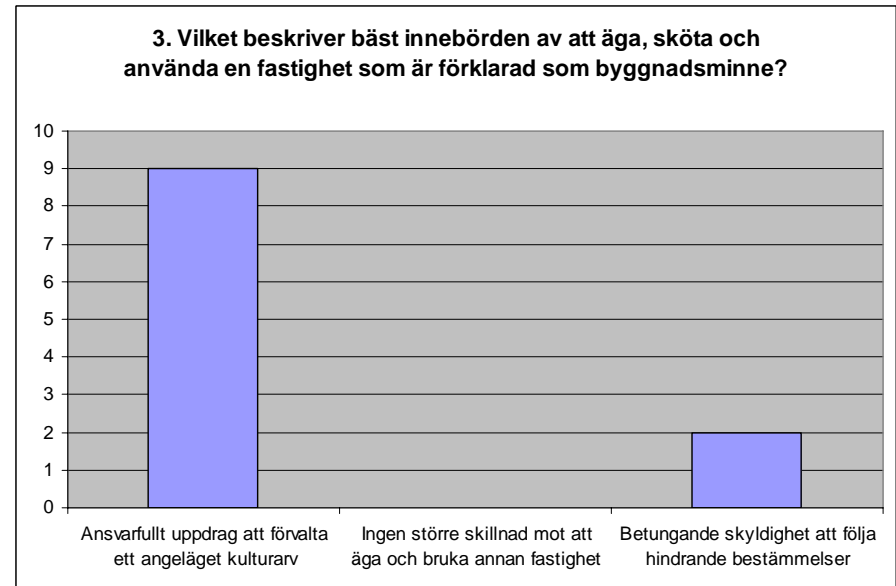
Offentlig ägare (antal)

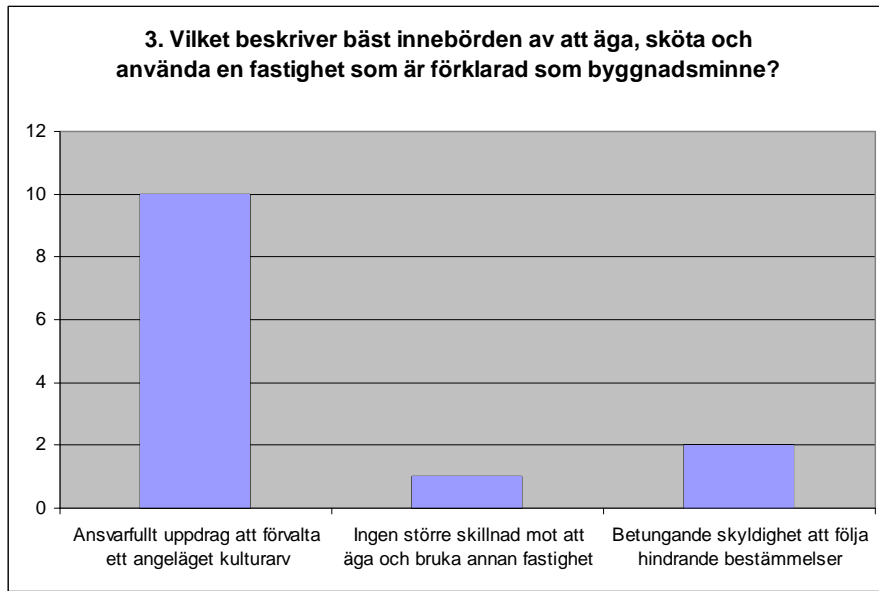
Bolag/koncern (antal)

Stiftelse/fond (antal)

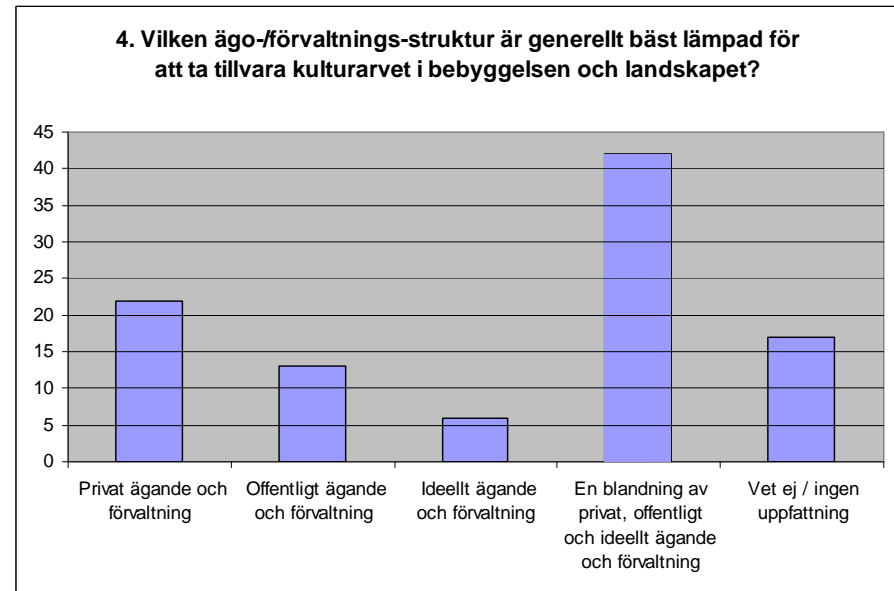

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

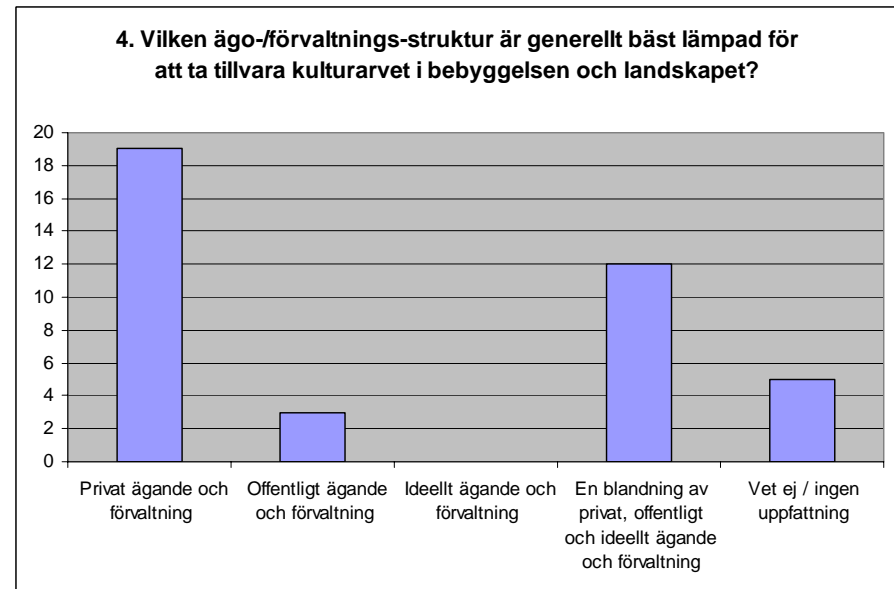

Fråga 4 (Vilken ägo-/förvaltningsstruktur är generellt bäst lämpad för att ta tillvara kulturarvet i bebyggelsen och landskapet?) är ämnad att klarlägga om det finns en preferenslinje bland målgruppen då det gäller ansvarsfördelningen inom förvaltningen av kulturmiljön. Svaren har sammantaget en spridning mellan alternativen men med klar tyngdpunkt på ”En blandning av privat, offentligt och ideellt ägande och förvaltning” samt för flertalet ägarkategorier viss betoning på den egna ägoformen. Ett fåtal svarande har särskilt angett att de förespråkar en blandning av enbart vissa ägoformer, med exkluderande av exempelvis privat eller ideell. Bland gruppen privatpersoner har så många som 49% svarat att privat ägande och förvaltning lämpar sig bäst medan 31% föredrar en blandning av ägoformer. Bland småföretagen råder jämvikt mellan dessa båda alternativ. Samtliga övriga ägarkategorier har en stark övervikt på blandat ägande och ingen bland dessa har kryssat alternativet privat ägande. Endast i ägargrupperna stiftelse och ideell förening har man svarat att ideellt ägande är att föredra (27% av respektive).

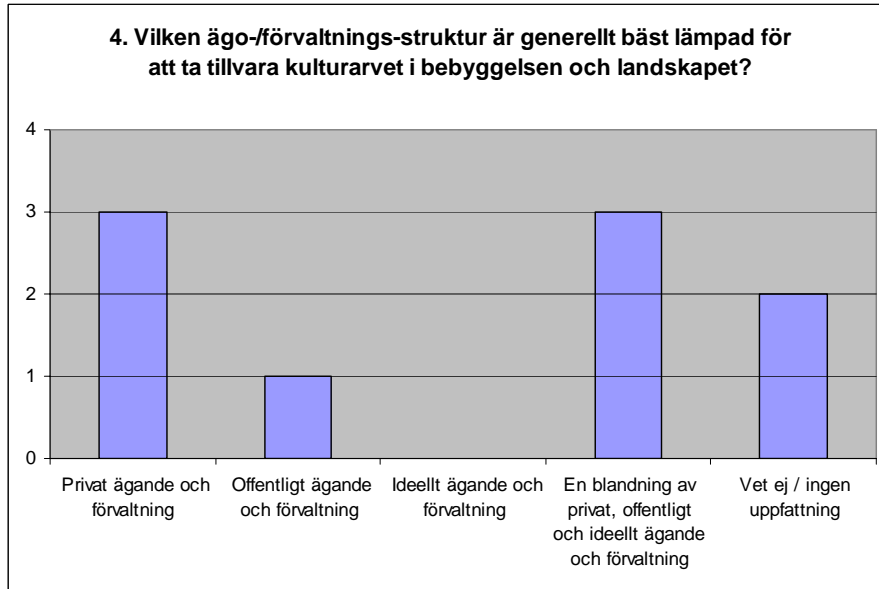
Samtliga svarande (antal)

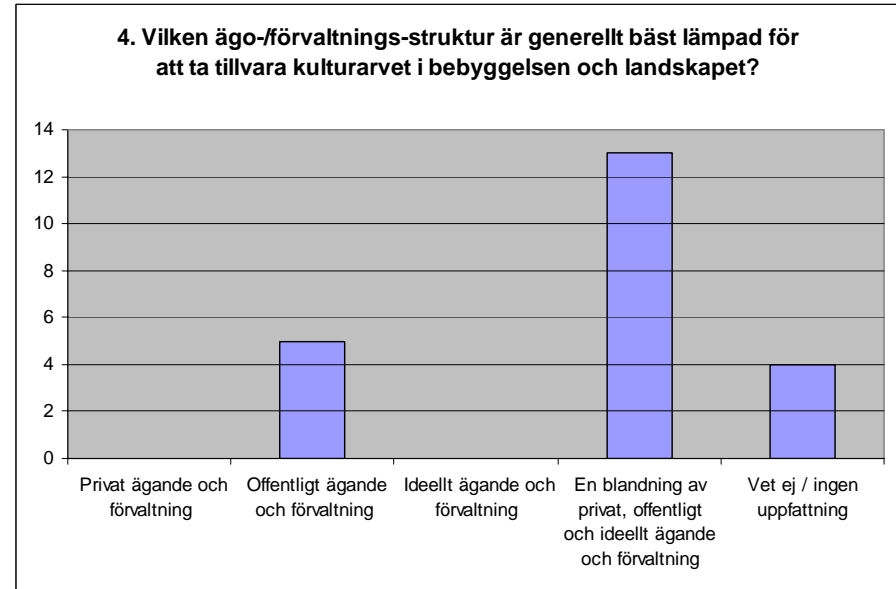
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

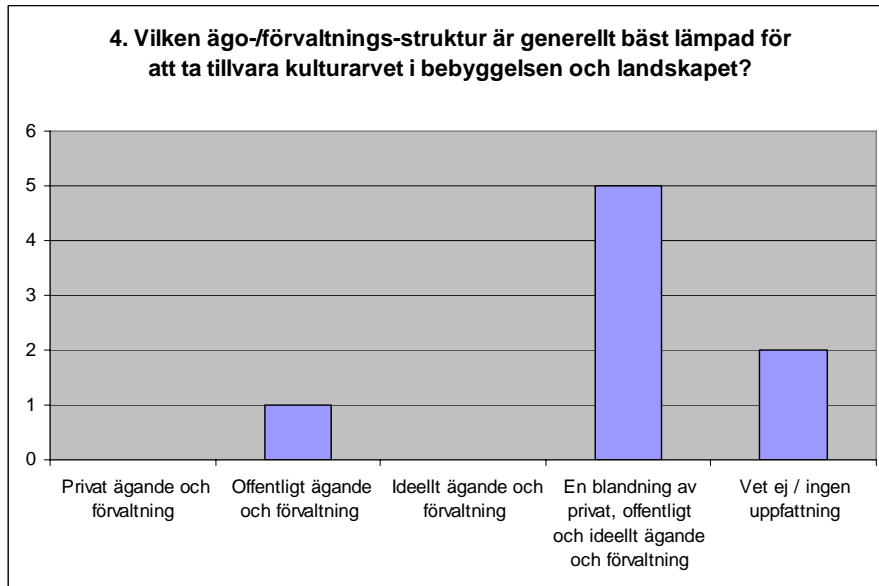
Småföretag (antal)

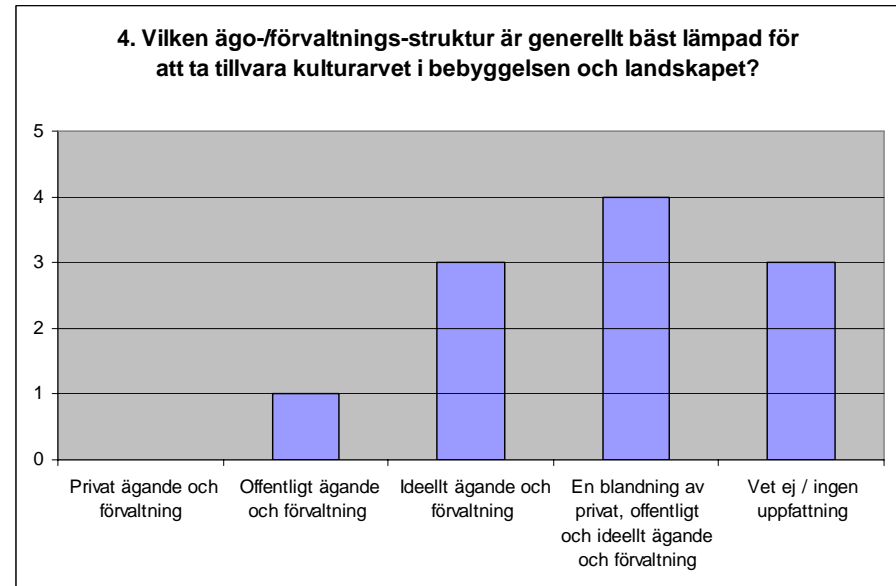
Offentlig ägare (antal)

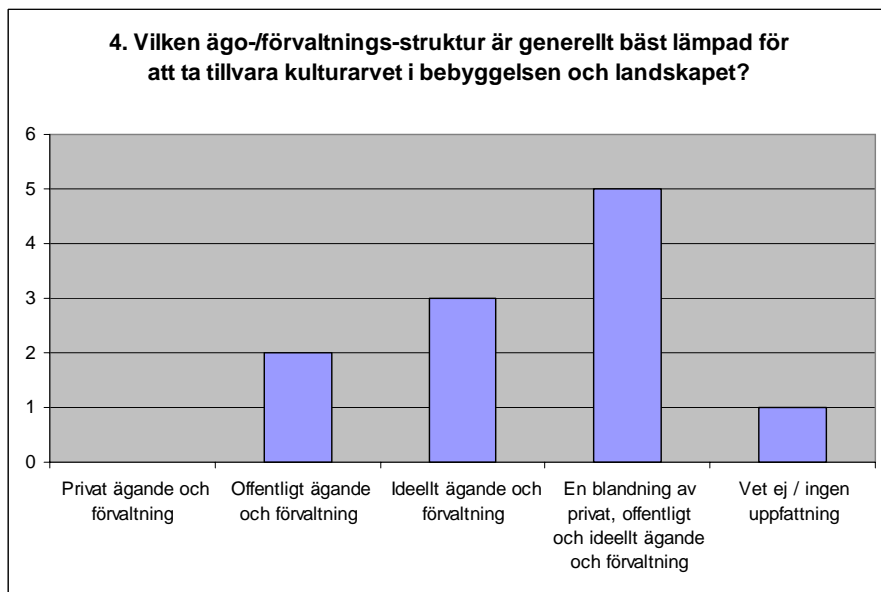
Bolag/koncern (antal)

Stiftelse/fond (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

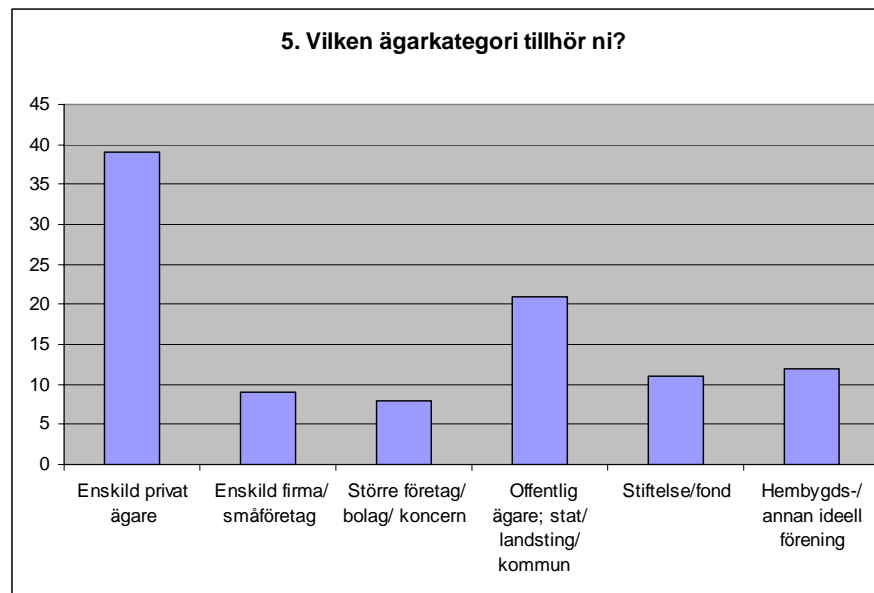

Fråga 5 (Vilken ägarkategori har ert byggnadsminne? Flera svar kan anges.) är främst en sorteringsfråga för att kunna uppskatta skillnader i svaren mellan företrädare för olika ägoformer. Eftersom endast ett fåtal bland företrädare för sådana byggnadsminnen som har flera olika ägare (kategorier) har kryssat mer än ett svarsalternativ och vissa av dem dessutom ofullständigt, har svaren justerats inför sammanställningen på så sätt att den endast anger den svarandes kategoritillhörighet, vilket var huvudsyftet med frågan. I osäkra fall har genom avstämningar konstaterats vilken ägarkategori den svarande tillhör. Inför en eventuell fortsatt länsvis eller fullskalig enkät, bör denna fråga för tydlighetens skull formuleras om så att den efterfrågar den svarandes ägarkategori och inte medge flera svarsalternativ. Privatpersonerna utgör 39% av de svarande, småföretagen 9%, större bolag 8%, offentliga 21%, stiftelser 11% och ideella föreningar 12%.

Fördelningen på byggnadsminnenas ägarkategorier skulle med säkerhet se annorlunda ut om undersökningen gjordes i vissa andra län och även skilja sig mellan dessa, men en rikstäckande enkät skulle sannolikt jämma ut olikheterna och fördelningen då likna den för Västra Götalands län.

Ett syfte med att fråga om ägarkategori var att också ge en viss uppfattning om huruvida fastigheters olika användningsområden påverkar attityden till byggnadsminnet. Detta kan emellertid inte entydigt utläsas genom att sortera på ägarkategorier eftersom byggnader kan användas på olika sätt inom en ägargrupp eller på liknande sätt hos olika ägargrupper.

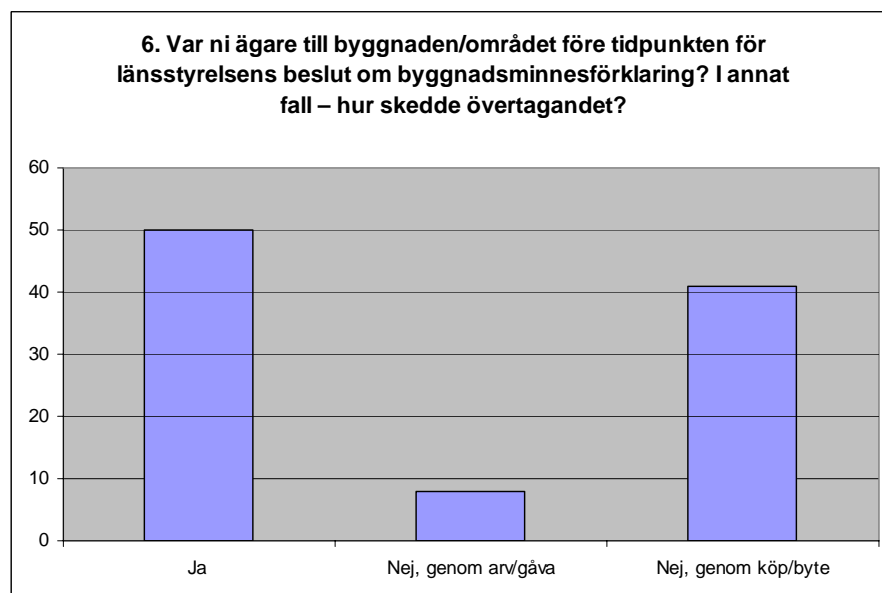
Samtliga svarande (antal)

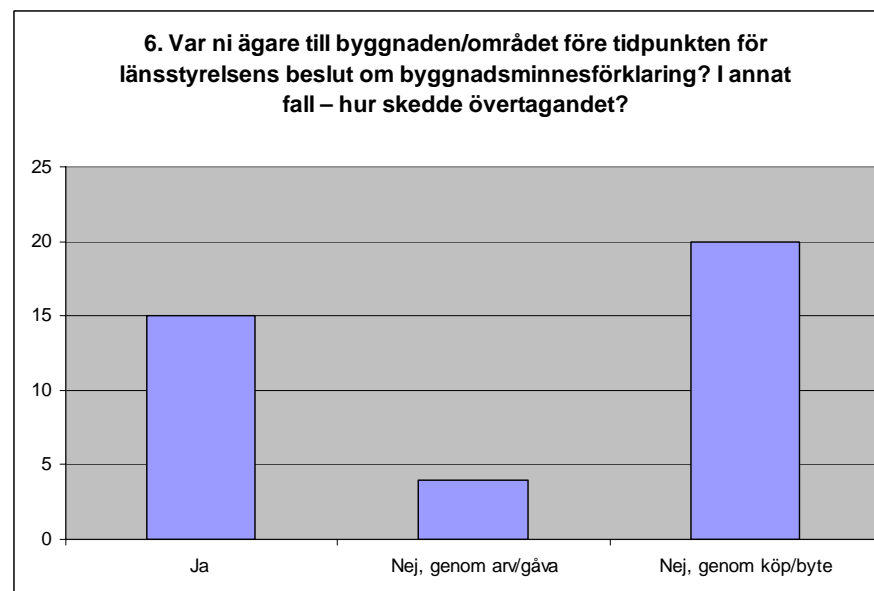
Fråga 6 (Var ni ägare till byggnaden/området före tidpunkten för länsstyrelsens beslut om byggnadsminnesförklaring? I annat fall – hur skedde övertagandet?) är i likhet med fråga 5 en sorteringsfråga, men här för att kunna spåra attitydskillnader mellan förvärvskategorier.

Inför enkäten fanns hypotesen att man torde vara mer positivt inställd till ett byggnadsminnesskydd om man varit med om dess utformning (vilket också bekräftades av svaren). Ägare innan byggnadsminnesförklaringen utgör 51% av de svarande. Övriga har förvärvat den redan skyddade fastigheten genom köp/byte (41%) eller genom arv/gåva (8%).

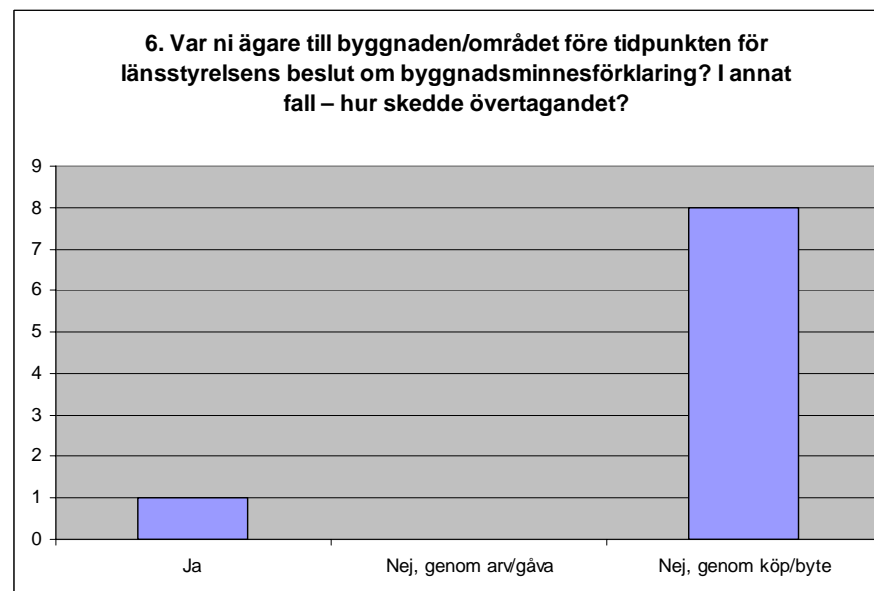
Samtliga svarande (antal)

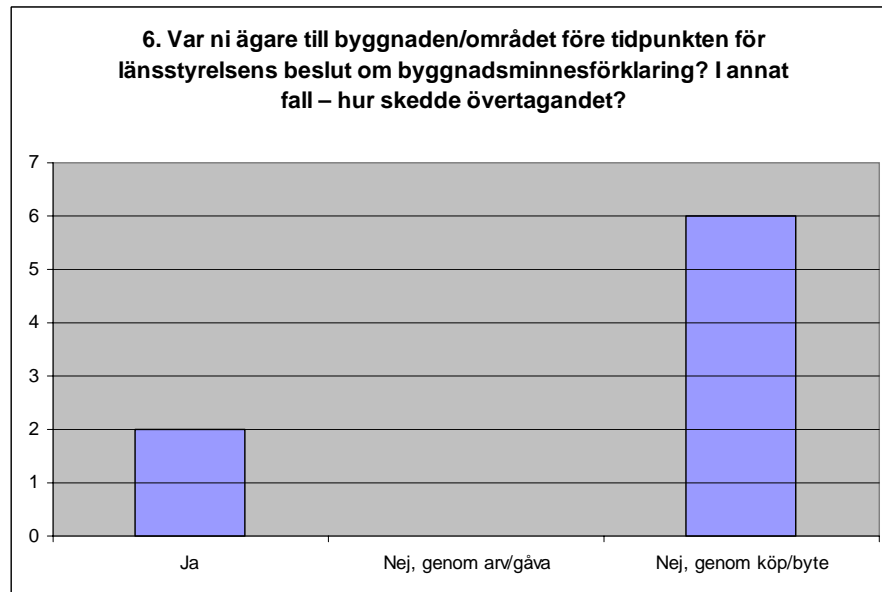
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

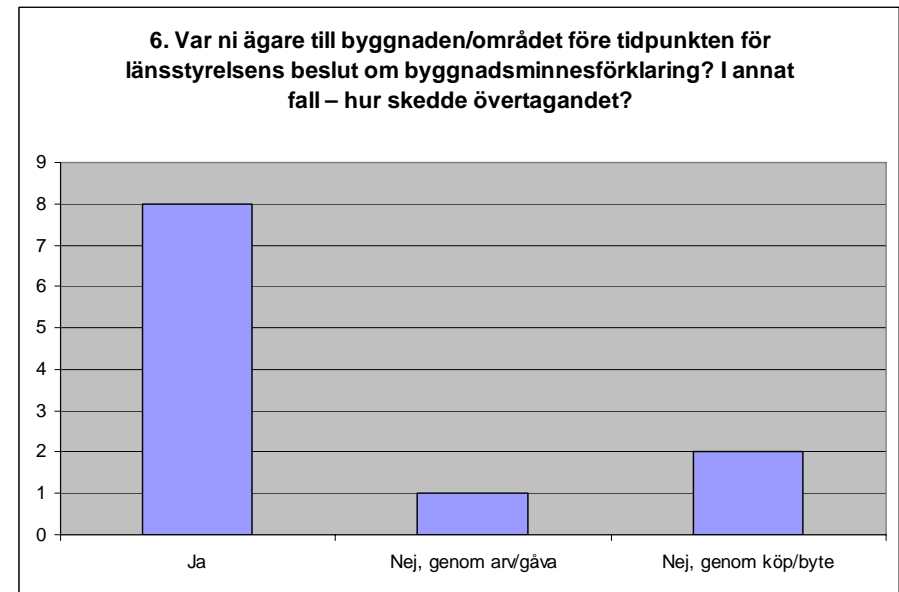
Småföretag (antal)

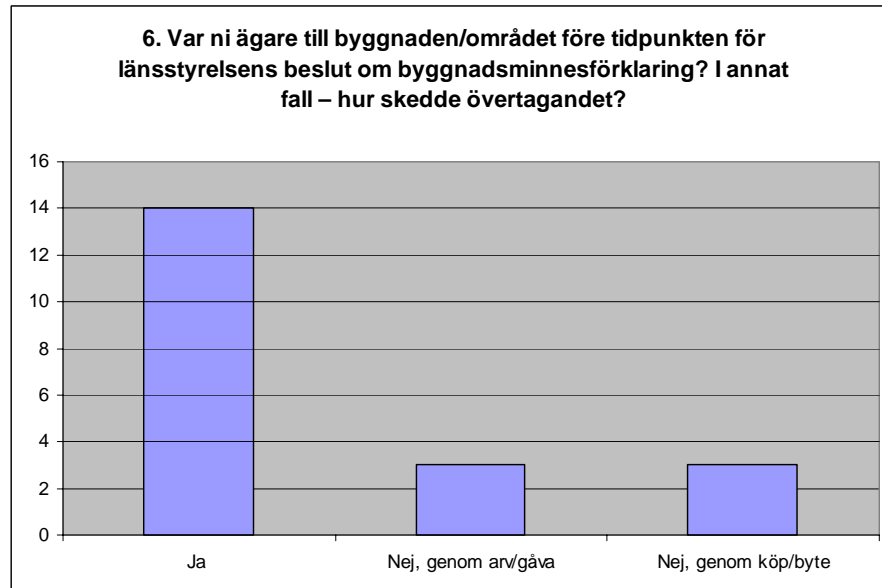
Bolag/koncern (antal)

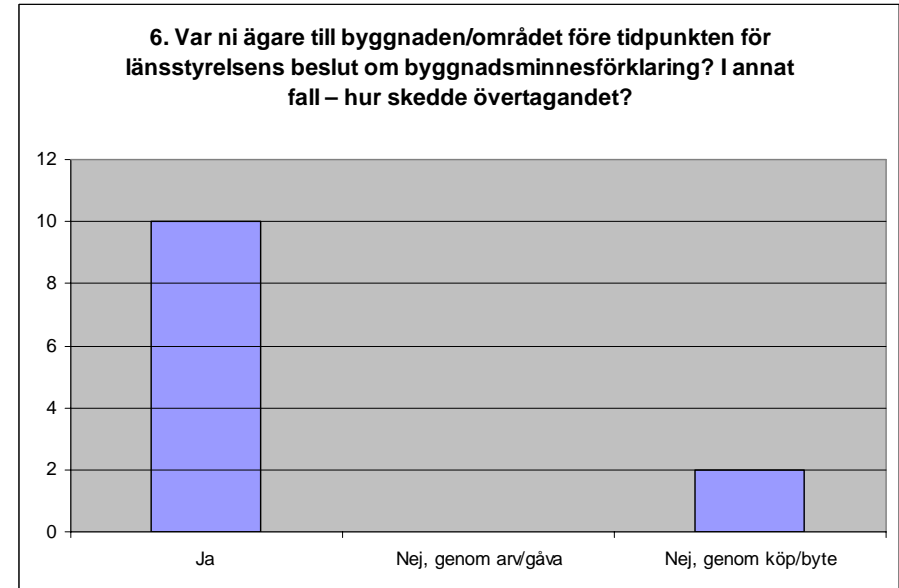
Stiftelse/fond (antal)

Offentlig ägare (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

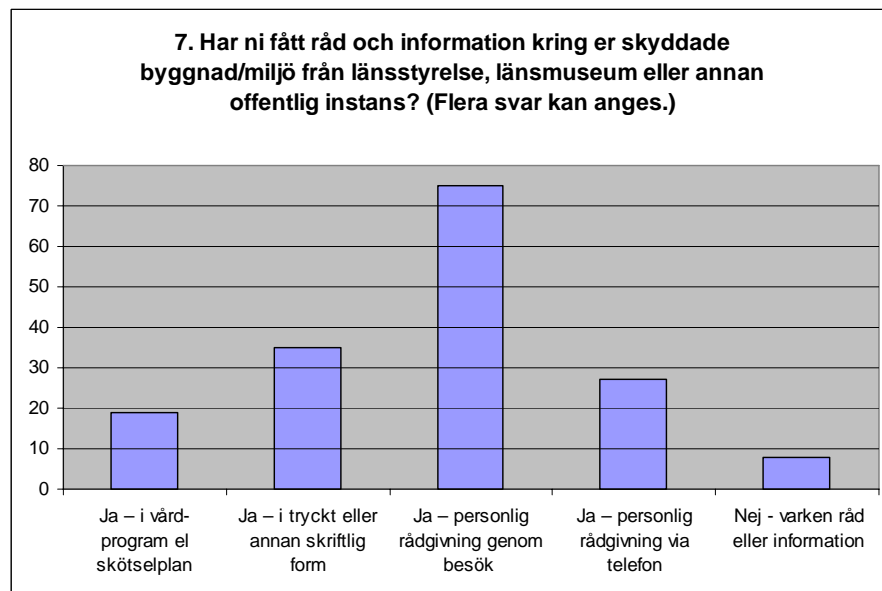

Stöd och råd

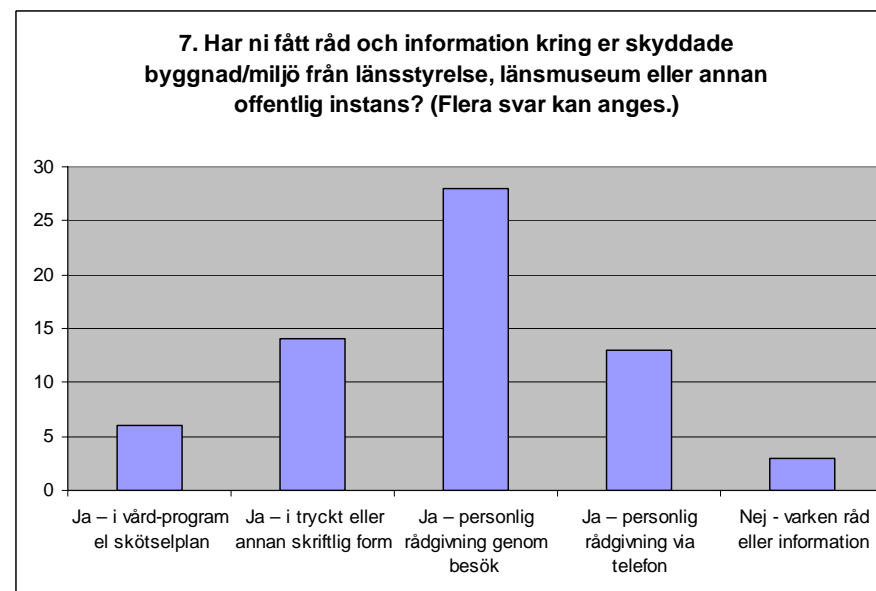
Fråga 7 (Har ni fått råd och information kring er skyddade byggnad/miljö från länsstyrelse, länsmuseum eller annan offentlig instans? Flera svar kan anges.)

I princip alla har fått någon form av rådgivning eller information – endast 8 av de svarande har uppgett att de varken fått råd eller information. Många har kryssat flera svarsalternativ. Vanligast hos samtliga är personlig rådgivning genom besök vilket förekommit hos 75% av de svarande. Vårdprogram eller skötselplaner är relativt ovanliga – 19% har angett förekomsten av ett sådant dokument. Kategorin stiftelse ligger något högre med 22% (men detta motsvarar bara fyra svarande). Inom kategorin större bolag har ingen uppgett vårdprogram eller skötselplan. Det finns ett tydligt samband mellan förekomst av vårdprogram eller skötselplan och en generellt mer positiv attityd till byggnadsminnesskyddet.

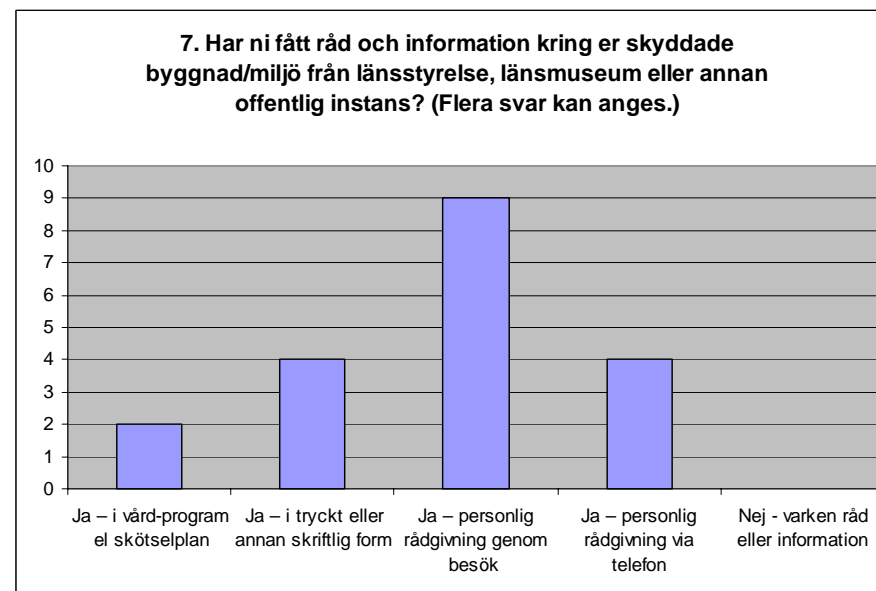
Samtliga svarande (antal)

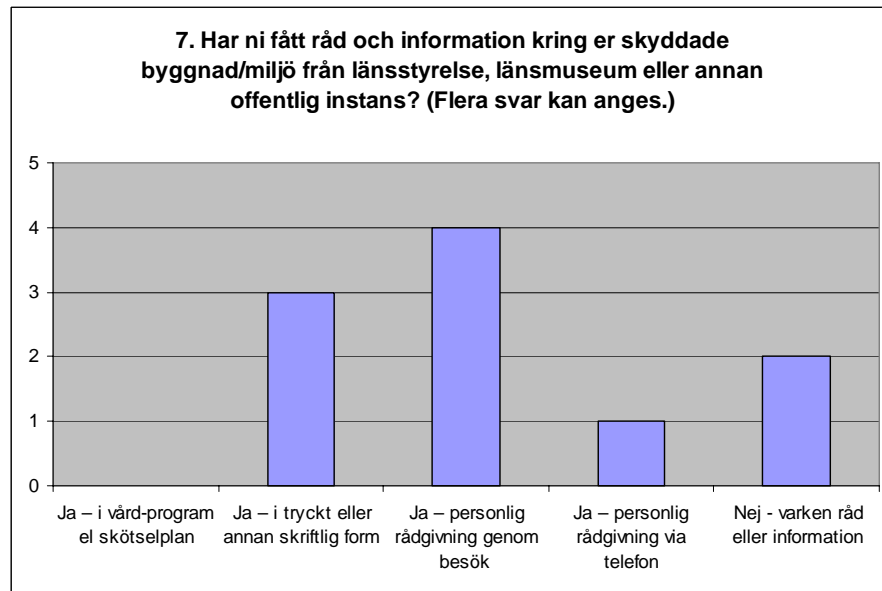
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

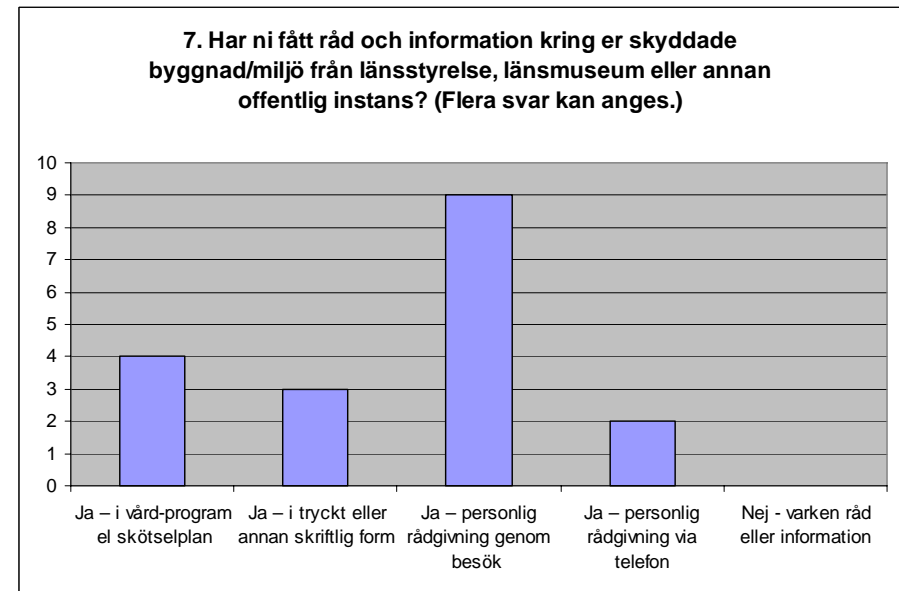
Småföretag (antal)

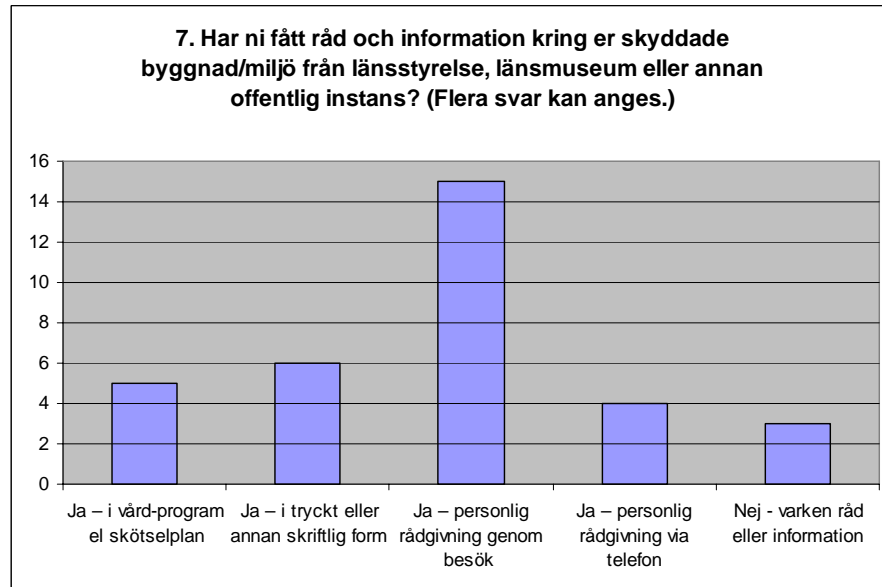
Bolag/koncern (antal)

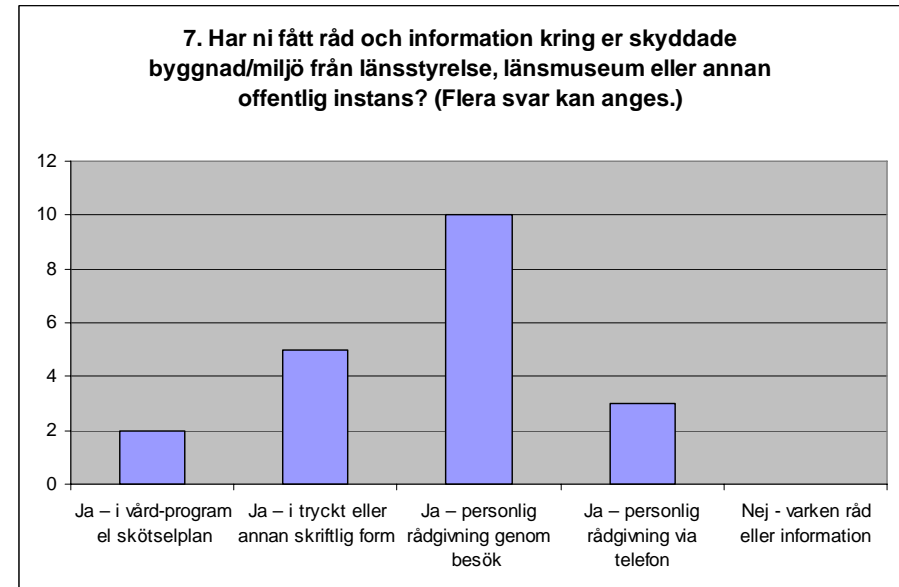
Stiftelse/fond (antal)

Offentlig ägare (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

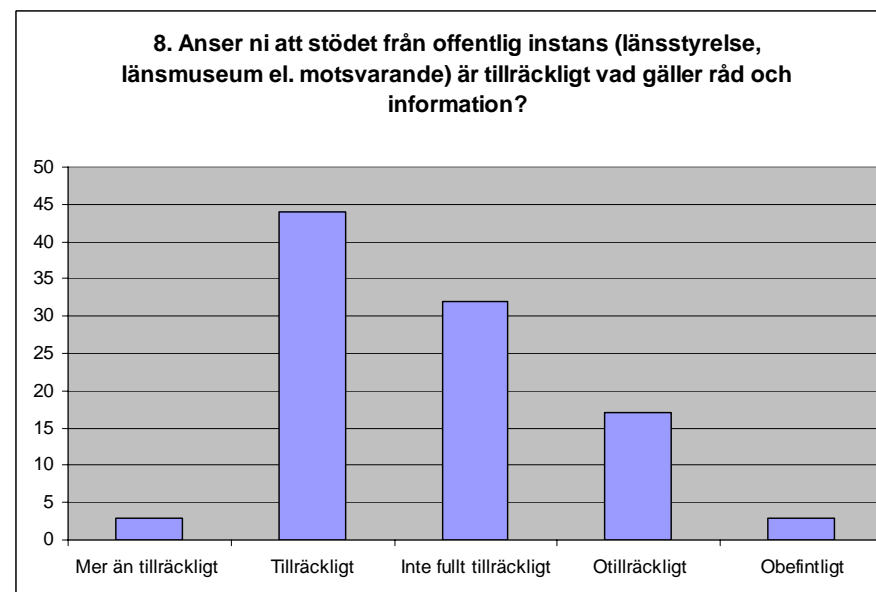

Fråga 8 (*Anser ni att stödet från offentlig instans – länsstyrelse, länsmuseum el. motsvarande – är tillräckligt vad gäller råd och information om exempelvis bestämmelser, kulturhistoriska värden och antikvariska lösningar avseende tekniker, metoder och material samt ekonomiskt bidrag för kulturhistoriskt motiverade överkostnader?*) avser att ge en uppfattning om vilka och i vilken grad man är nöjd eller missnöjd med det stöd man får från främst länsstyrelsen men även museerna.

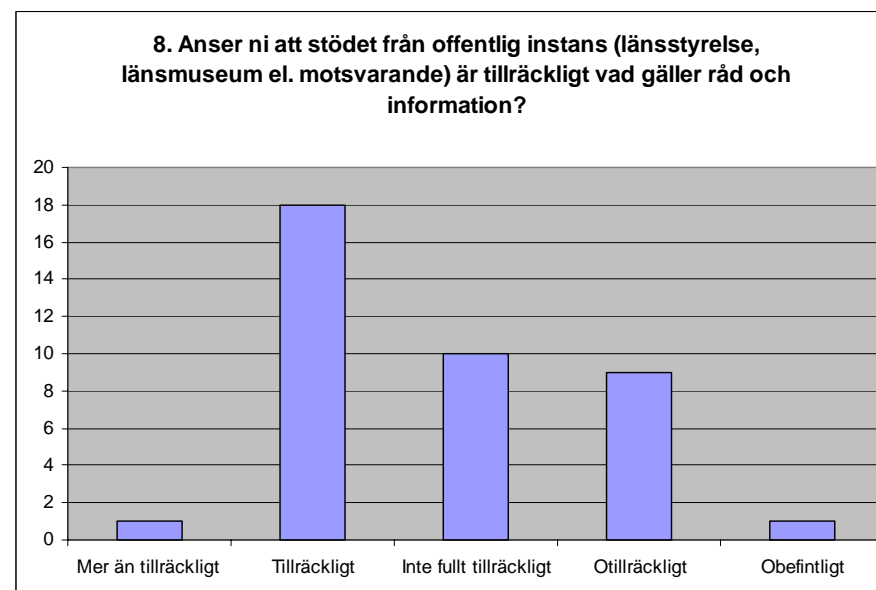
Svaren har viss spridning men med betoning på ”tillräckligt” och ”inte fullt tillräckligt”. Ägarkategorin stiftelse har flest nöjda med 82% ”tillräckligt” och 18% ”inte fullt tillräckligt”. Större bolag har ingen nöjd: 62,5% ”inte fullt tillräckligt”, 12,5% ”otillräckligt” och 25,0% ”obefintligt”.

Förvärvskategorin ägare innan byggnadsminnesförklaringen har betydligt fler som är nöjda (56% har svarat ”tillräckligt” eller ”mer än tillräckligt”) än dem som senare förvärvat fastigheten genom köp/byte eller arv/gåva (39 respektive 25%). Även här intar småföretagen (där åtta av de totalt nio svarande köpt eller bytt till sig en redan skyddad fastighet) en avvikande position och är till och med mer positiva än samtliga förvärvskategorier (62,5%). Utan småföretagen skulle således gruppen som senare köpt eller bytt till sig fastigheten framstå som betydligt mindre nöjda.

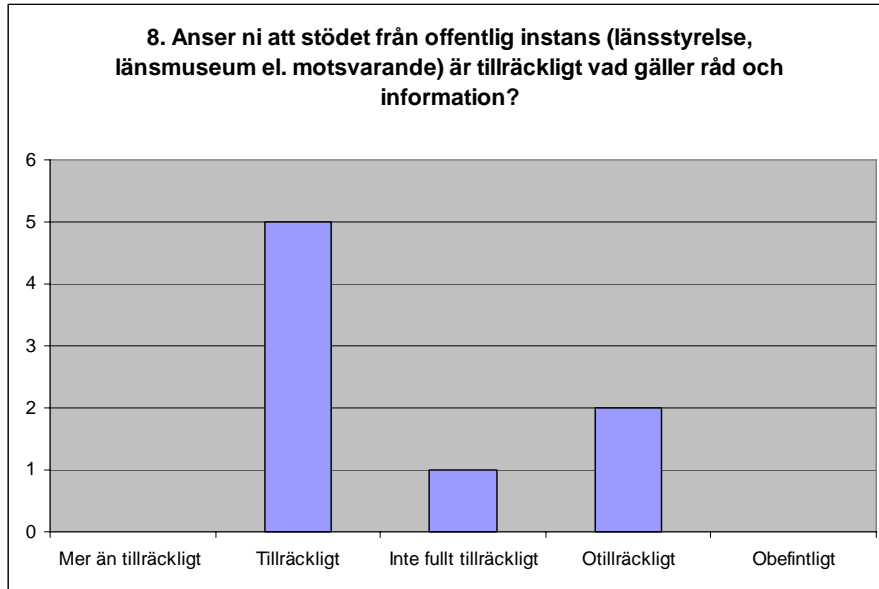
Samtliga svarande (antal)

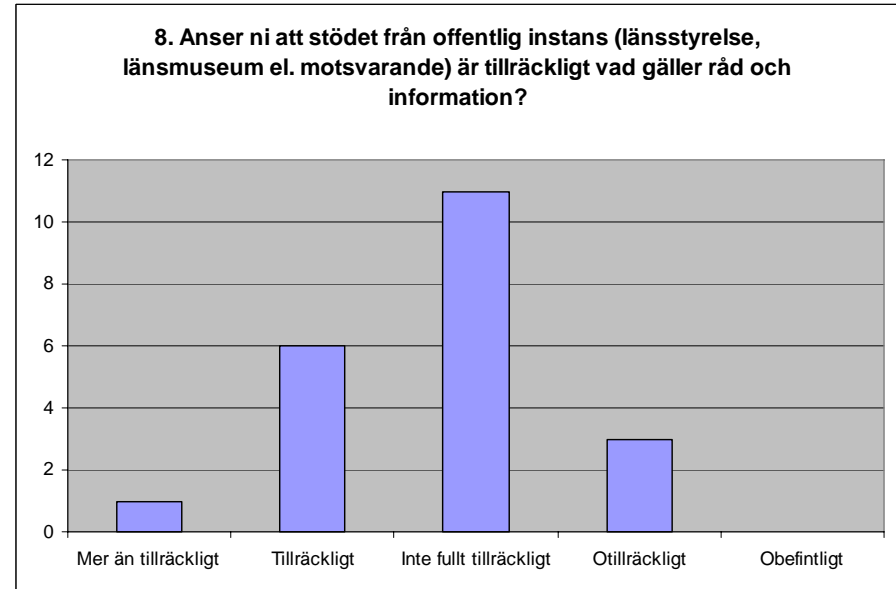
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

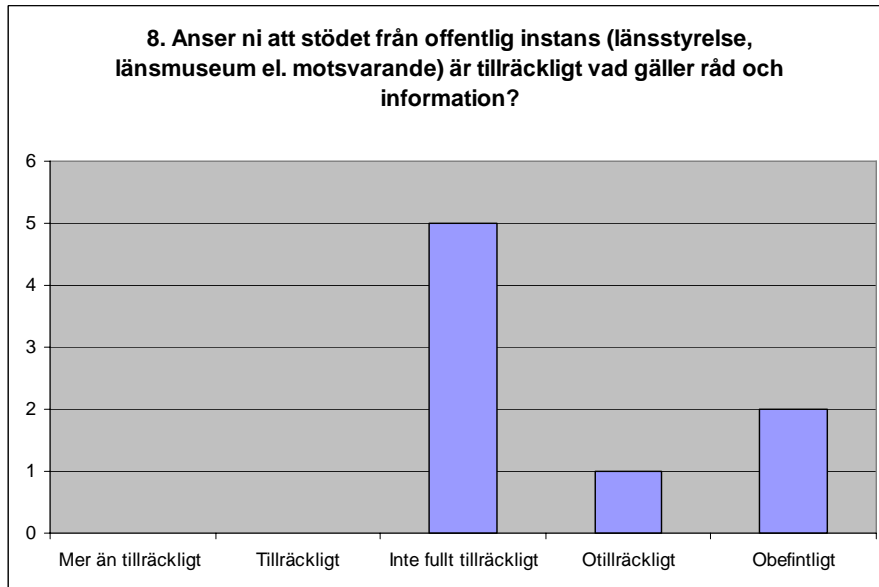
Småföretag (antal)

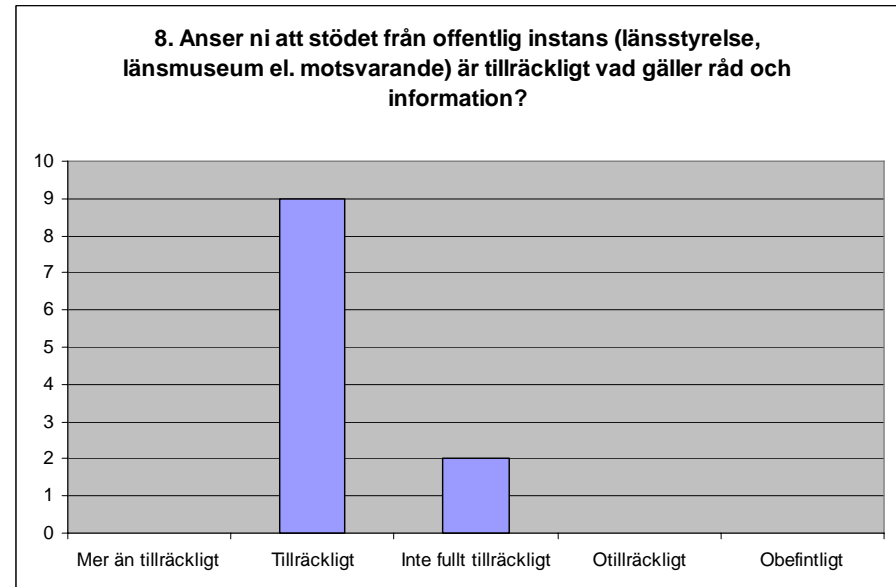
Offentlig ägare (antal)

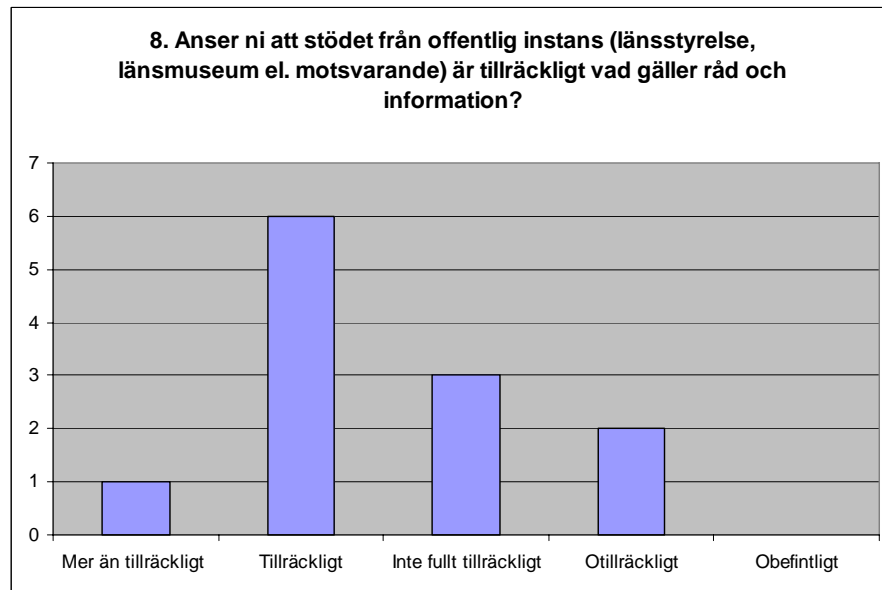
Bolag/koncern (antal)

Stiftelse/fond (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

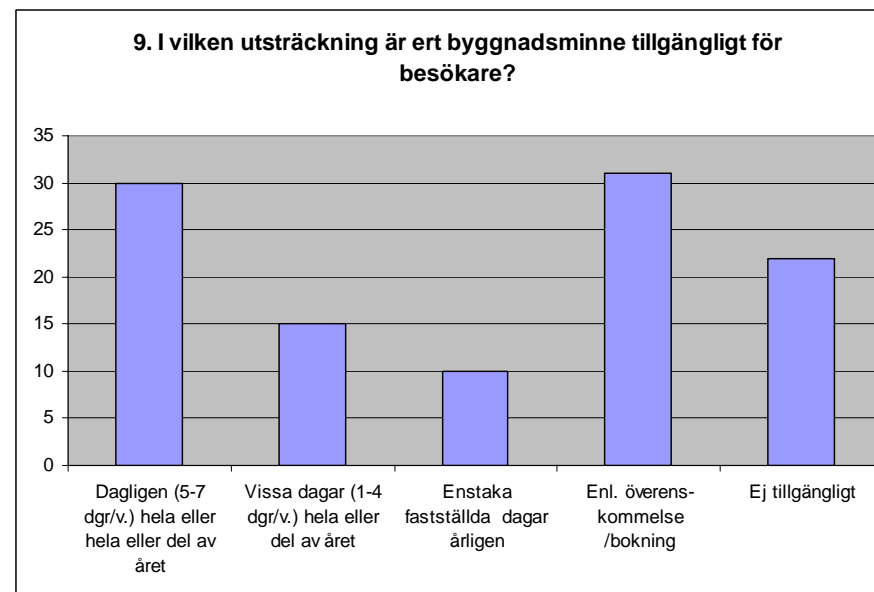
Fråga 9 (I vilken utsträckning är ert byggnadsminne tillgängligt för besökare?) avser i likhet med frågorna 10 och 11 främst att ge en bild av ägarnas syn på allmänhetens möjligheter att uppleva och informeras om byggnadsminnena. Avsikten är inte att undersöka nivån av fysisk eller kognitiv tillgänglighet för besökare med olika former av funktionshinder.

Ägarkategorierna stiftelse, ideell förening och offentlig redovisar störst grad av tillgänglighet. Småföretag har också god tillgänglighet. Kategorin privatperson har lägst tillgänglighet till sina fastigheter, vilket förstås är logiskt med tanke på att dessa som regel fungerar som privatbostäder. Bland dessa har hela 40% kryssat för svarsalternativet

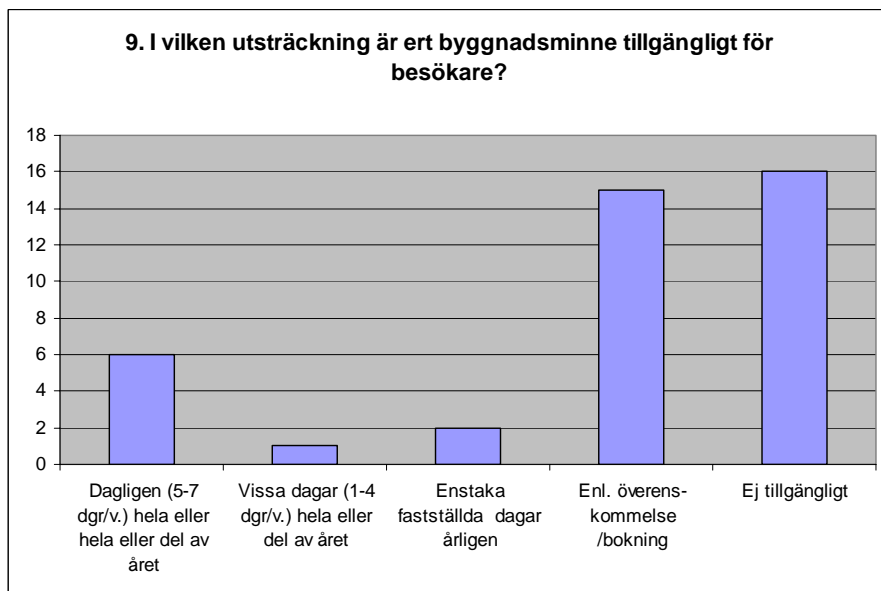
”ej tillgängligt”. Några av dem har emellertid kompletterat med en notering om att fastigheten är utvändigt tillgänglig. Det kan vara så att fler som kryssat likadant har tolkat det som att frågan avser inre och alltså inte yttre tillgänglighet, vilket kan innebära att tillgängligheten i verkligheten är större än svaren visar.

Fördelade på förvärvskategorier framstår fastigheter med ägare före byggnadsminnesförklaringen som betydligt mer tillgängliga än övriga. Flera har svarat mer än ett alternativ, genomgående i kombinationerna ”enstaka fastställda dagar...” eller ”vissa dagar...” tillsammans med ”enligt överenskommelse...”.

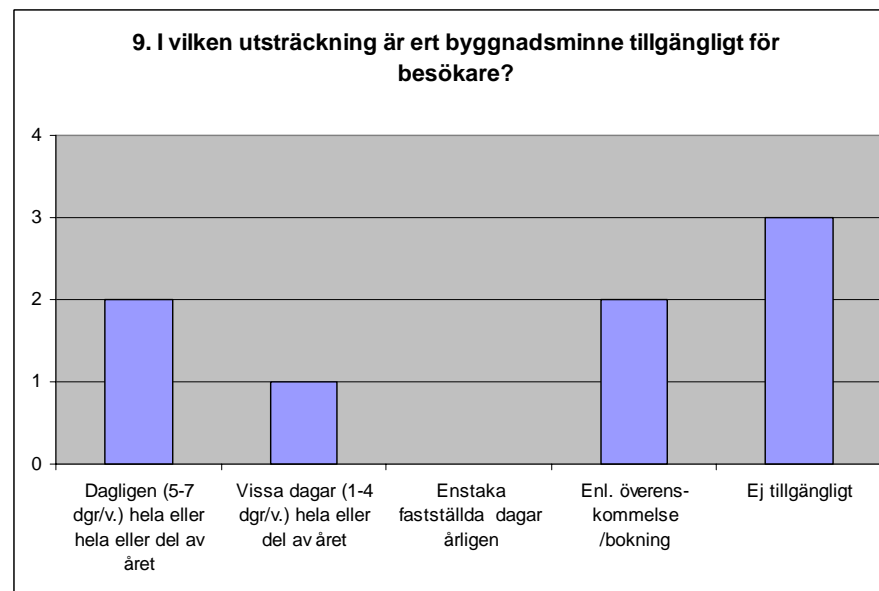
Samtliga svarande (antal)

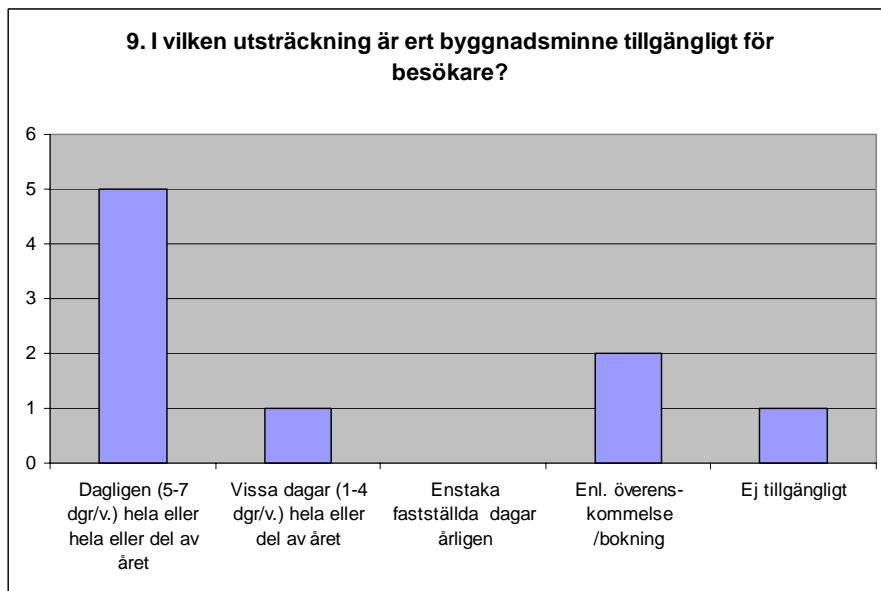
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

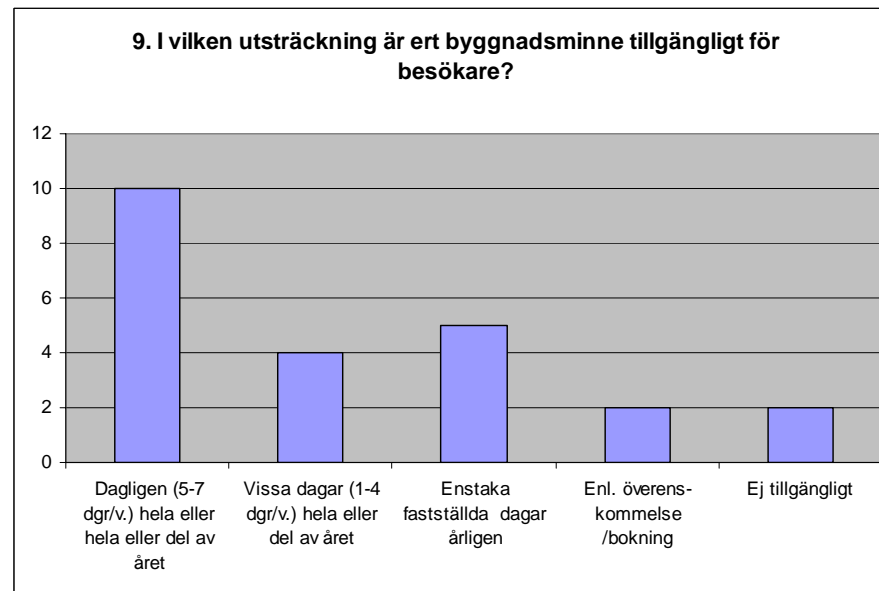
Bolag/koncern (antal)

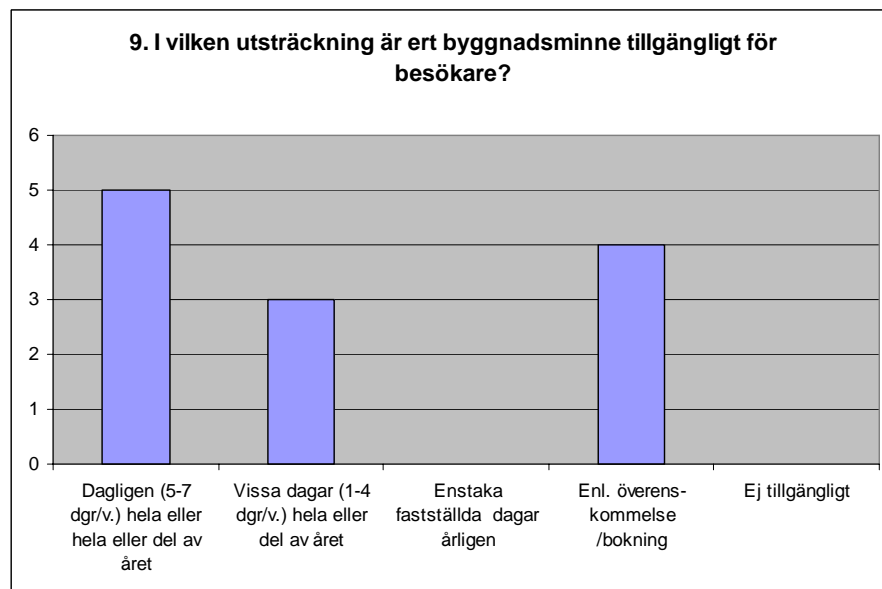
Småföretag (antal)

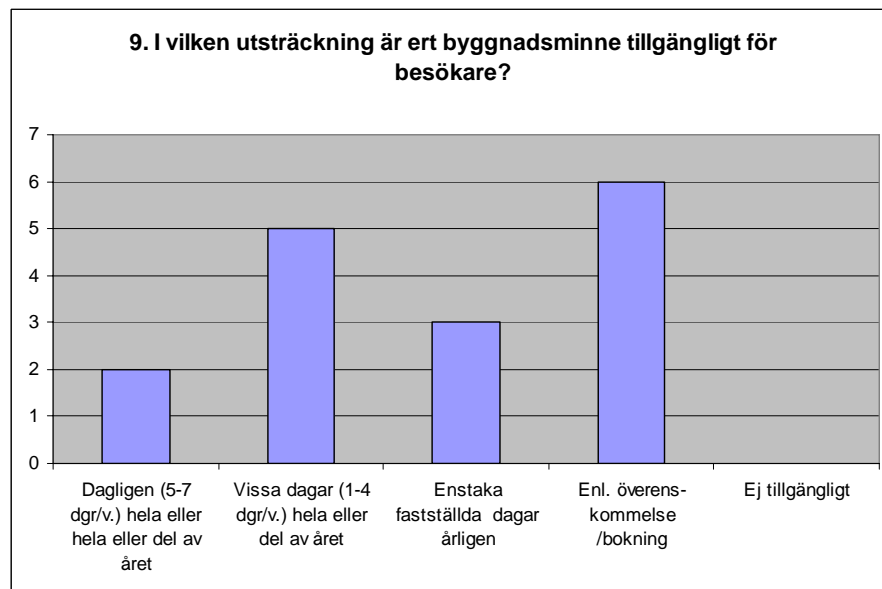
Offentlig ägare (antal)

Stiftelse/fond (antal)

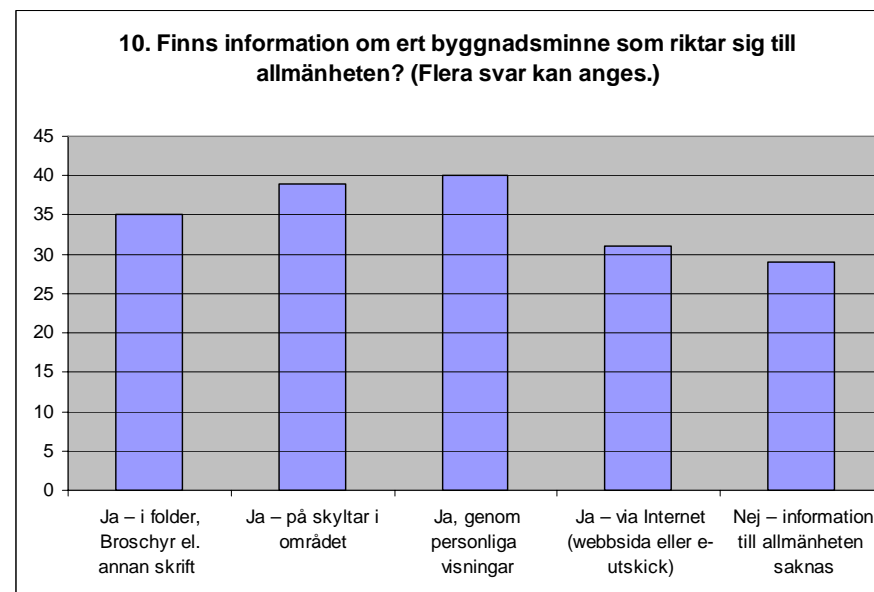
Hembygds-/annan ideell förening (antal)

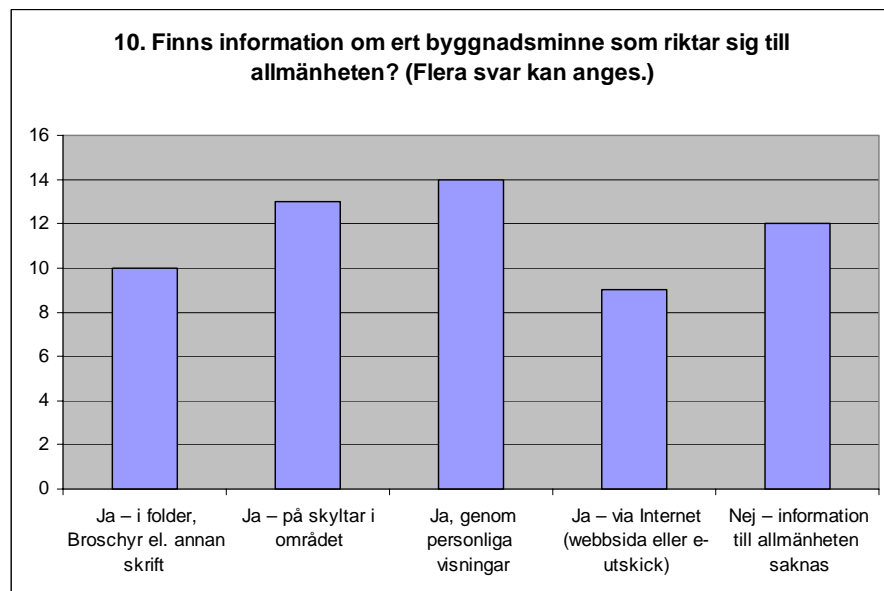
Fråga 10 (Finns information om ert byggnadsminne som riktar sig till allmänheten? Flera svar kan anges.).

Frågan ger endast svar avseende förekomsten av information i respektive form, vilket givetvis inte ger någon uppfattning om informationens kvalitet och omfattning. Av samtliga svarande uppger 17% att information till allmänheten saknas. Bland ägarkategorierna har stiftelse och ideell förening störst tillgång på information medan större bolag har minst (saknas hos 44%). 38 av de svarande har fyllt i mer än ett svarsalternativ. Av dessa har 13 redovisat tre och 12 samtliga fyra informationsformer.

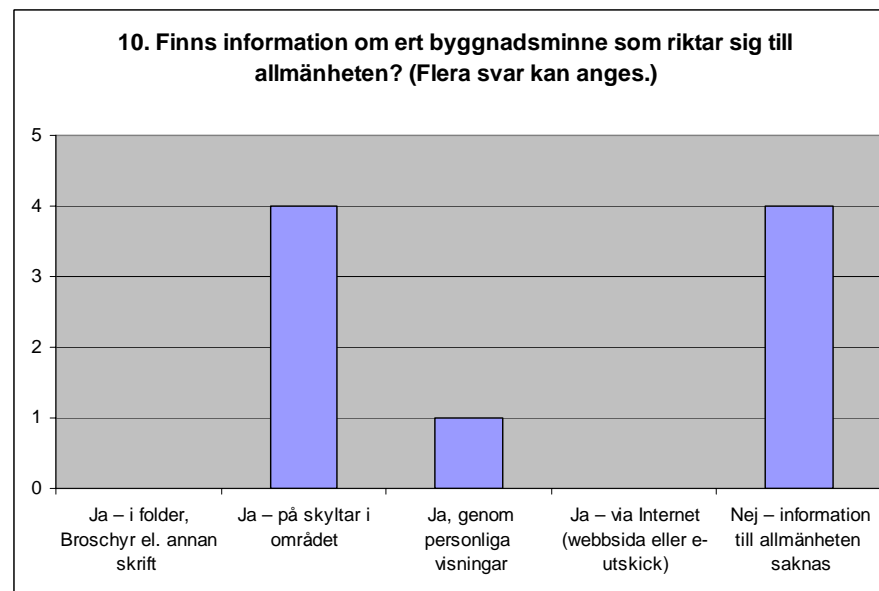
Samtliga svarande (antal)

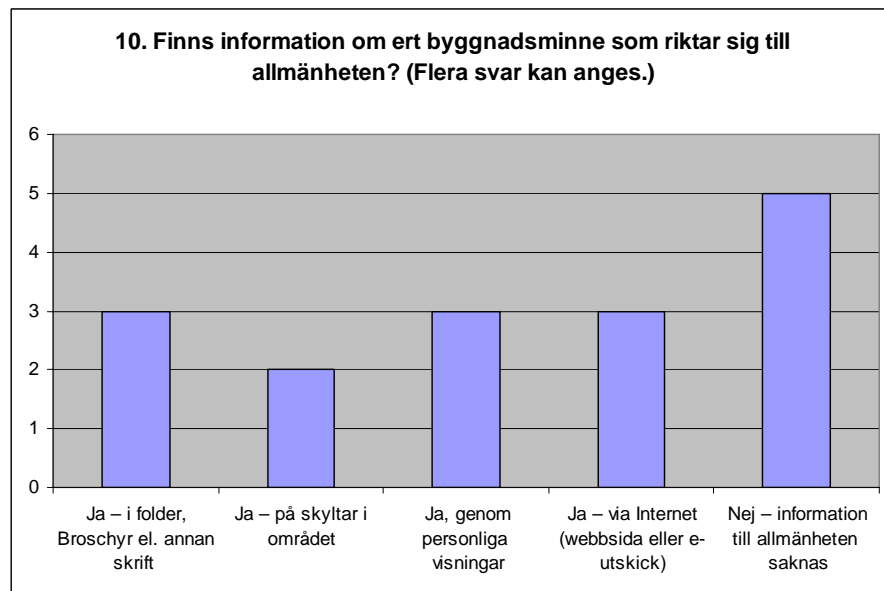
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

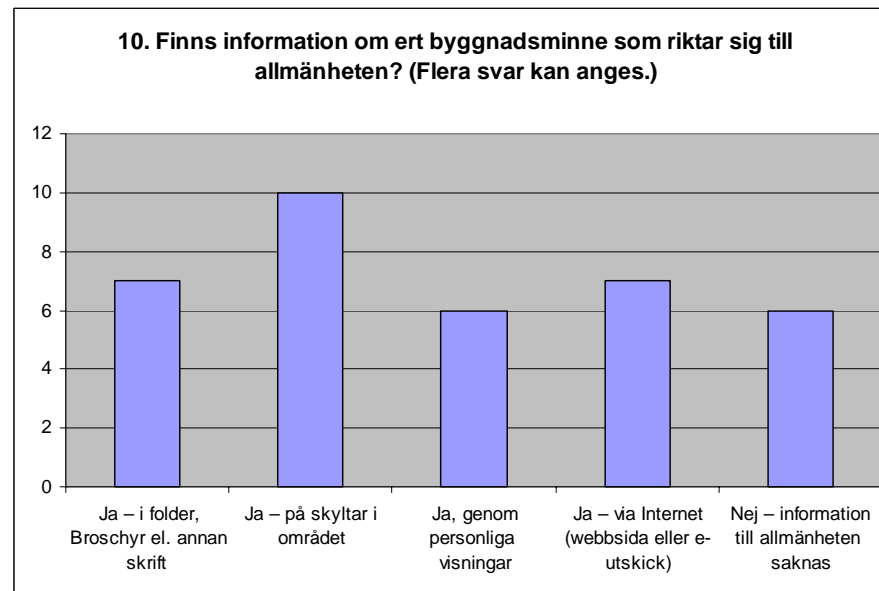
Bolag/koncern (antal)

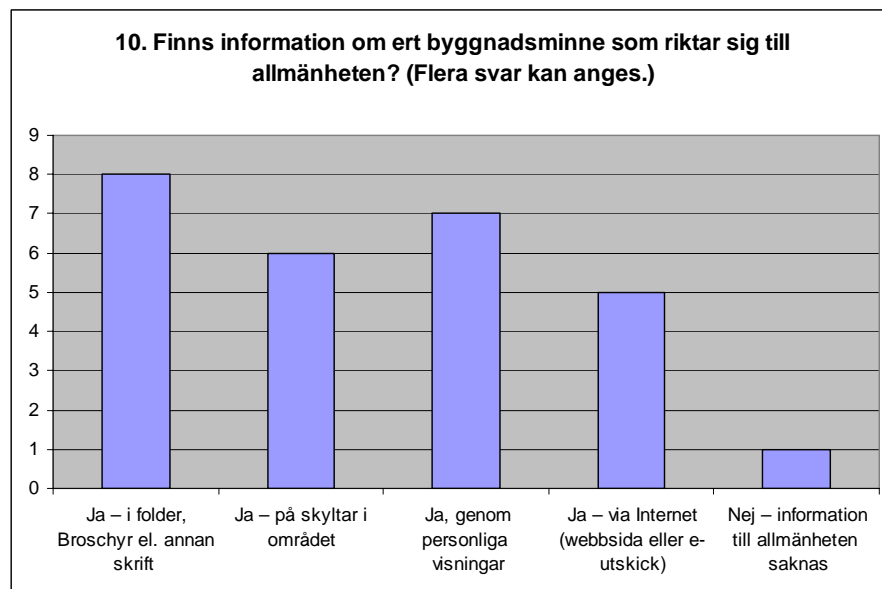
Småföretag (antal)

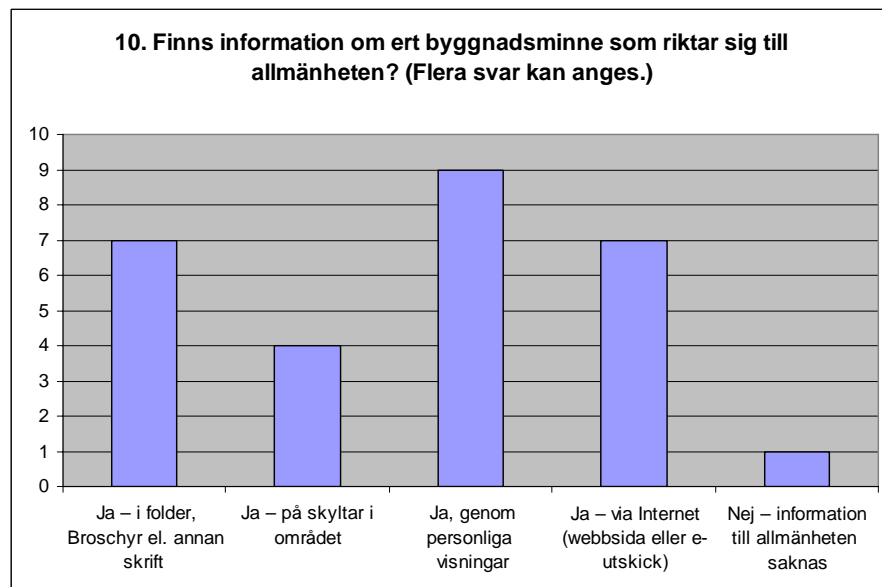
Offentlig ägare (antal)

Stiftelse/fond (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

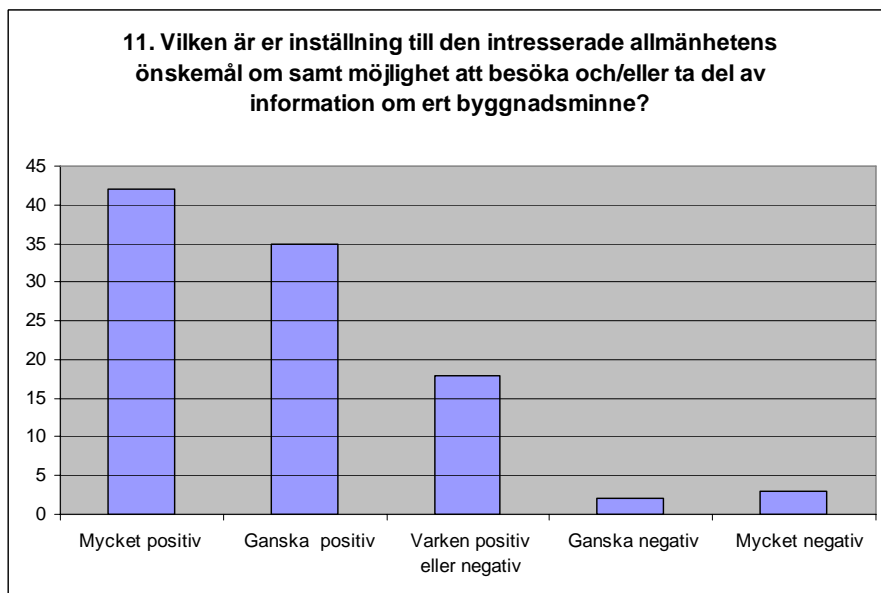
Fråga 11 (Vilken är er inställning till den intresserade allmänhetens önskemål om samt möjlighet att besöka och/eller ta del av information om ert byggnadsminne?)

77% av samtliga svarande har en mycket eller ganska positiv inställning till allmänhetens delaktighet genom besök eller information. För småföretag är siffran 89% (vilket motsvarar åtta av nio svarande, den nionde är neutral) och för stiftelse och ideell förening 100%. Gruppen privatperson redovisar en något mer reserverad hållning med 59% som är mycket eller ganska positiva medan 31% är neutrala och 10% ganska eller mycket negativa. Större bolag redovisar 75% positiva, 12,5% neutrala och 12,5% negativa.

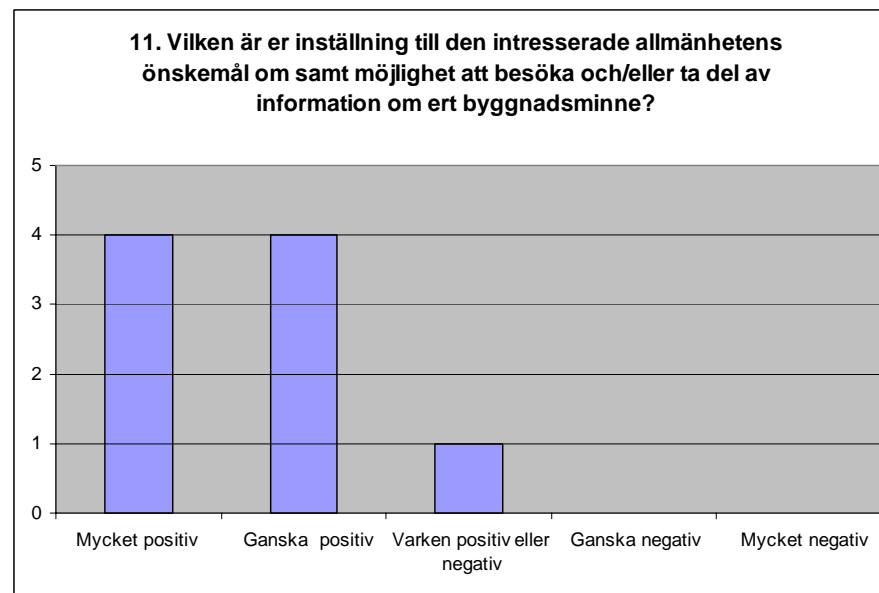
Bland dem som var ägare till sin fastighet före byggnadsminnesförklaringen är 88% positiva, 10% neutrala och 2% negativa. De som senare ärvt eller fått sin fastighet uppger att 75% är positiva och 25% neutrala. De som senare köpt eller bytt till sig sin fastighet har en något mindre positiv attityd till allmänhetens delaktighet. Av dessa är 64% positiva, 26% neutrala och 10% negativa.

Två privatpersoner har specificerat att de har en positiv respektive neutral inställning till informationsförmedling men är negativa till besök.

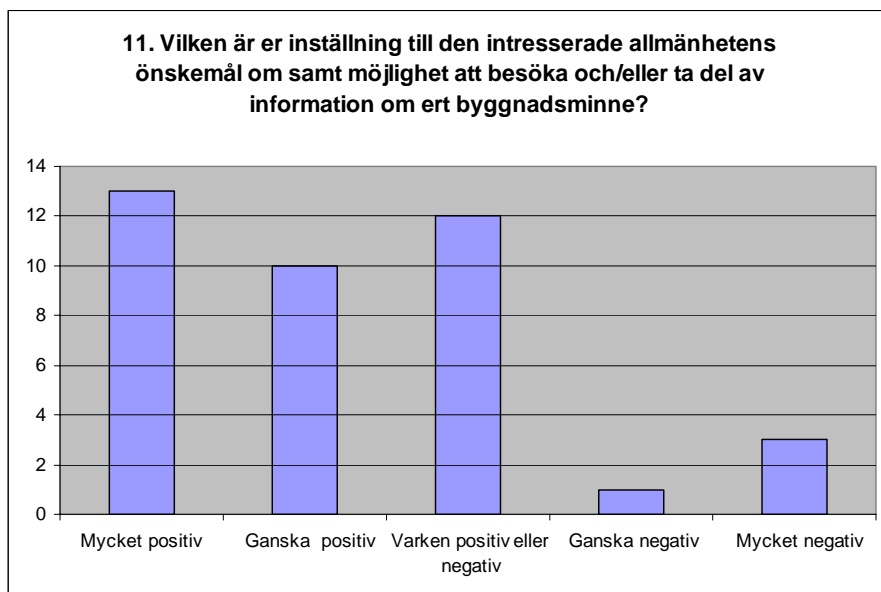
Samtliga svarande (antal)

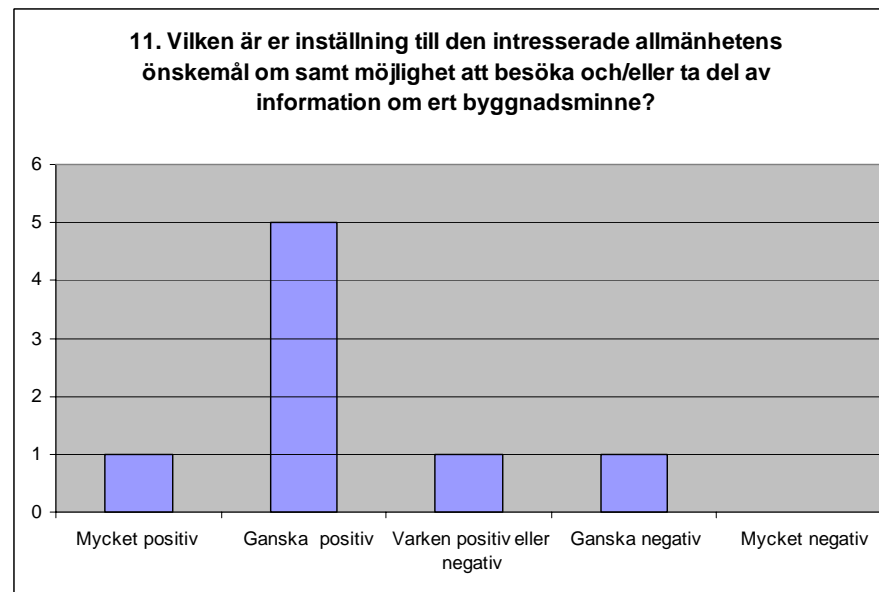
Småföretag (antal)

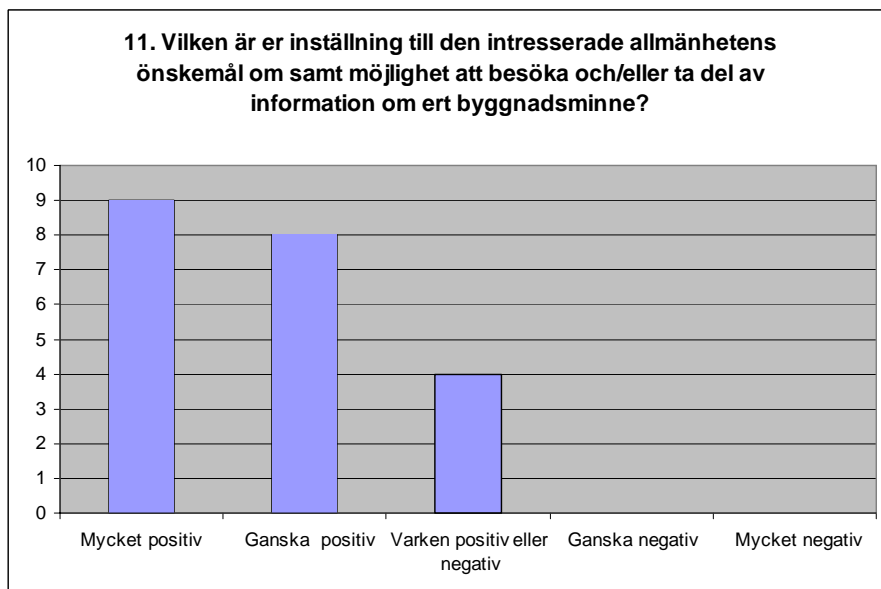
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

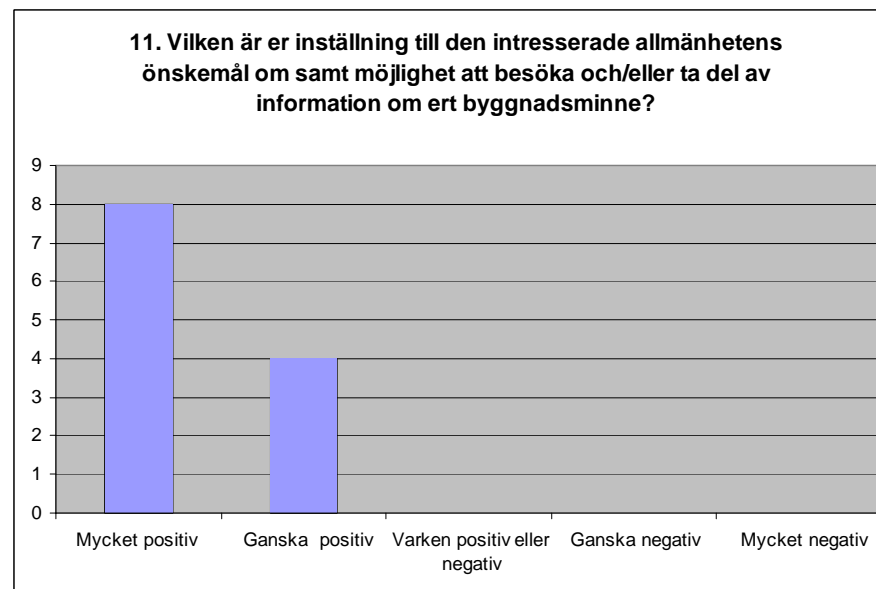
Bolag/koncern (antal)

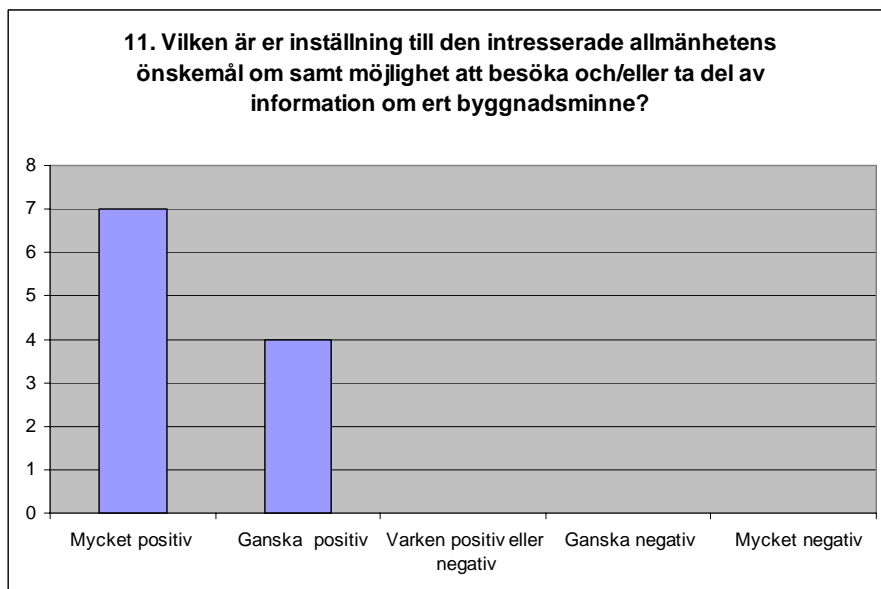
Offentlig ägare (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

Stiftelse/fond (antal)

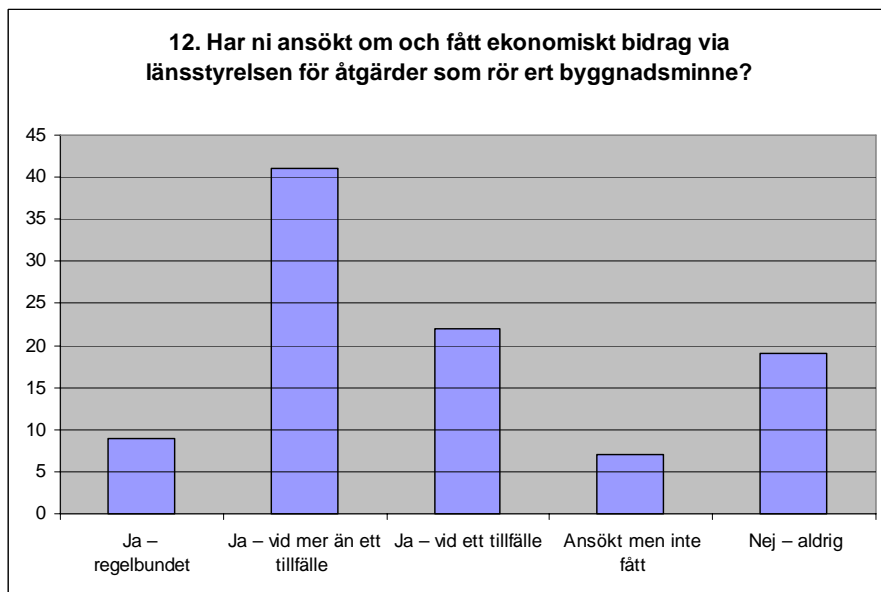

Fråga 12 (Har ni ansökt om och fått ekonomiskt bidrag via länsstyrelsen för åtgärder som rör ert byggnadsminne?) är i första hand tänkt som en sorteringsfråga för att utröna eventuella skillnader i attityd mellan ägare som erhållit respektive inte erhållit ekonomiskt bidrag, vilket skulle ge en indikation om bidragens betydelse för hur man ser på byggnadsminnesskyddet. Emellertid framgår här inte bidragsbeloppens storlek i förhållande till kostnader, vilket kan ha lika stor betydelse för attityden (vilket också i viss mån framgår av fritextkommentarerna). 74% av de svarande har sökt och erhållit ekonomiskt bidrag via länsstyrelsen avseende åtgärder för byggnadsminne (22% vid ett tillfälle). Av samtliga har 7% sökt men inte beviljats bidrag. 19% har svarat "nej, aldrig" på frågan. En av dem som kryssat "nej, aldrig" har sedan i fritexten under övriga synpunkter förklarat att man en gång sökt ett större belopp, men erhållit ett betydligt lägre. Detta svar har därför hänförs till dem som svarat att de fått bidrag vid ett

tillfälle. En annan har kryssat likadant och sedan förklarat att den tidigare ägaren fått bidrag. Svartalernativet kvarstår i sammanställningen eftersom frågan gäller nuvarande ägare.

Bland privatpersonerna har endast två svarande uppgett att de sökt men inte fått. En av dessa har även kryssat "ja, vid ett tillfälle" vilket har tolkats som att svaret gäller åtminstone två ansökningstillfällen, men eftersom den svarande en gång sökt och fått bidrag har svaret hänförs till detta alternativ. Den andra som svarat "ansökt men inte fått" har i fritext förklarat att ansökan gjorts helt nyligen och ännu inte färdigbehandlats av länsstyrelsen. Två svarande ur ägargruppen offentlig och en ur respektive övrig ägargrupp uppger att de ansökt men inte fått ekonomiskt bidrag.

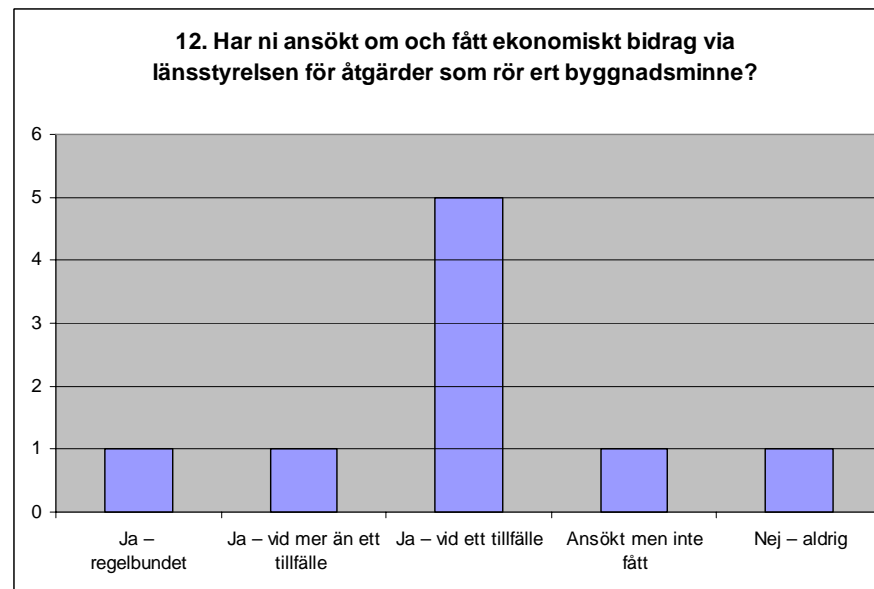
Samtliga svarande (antal)

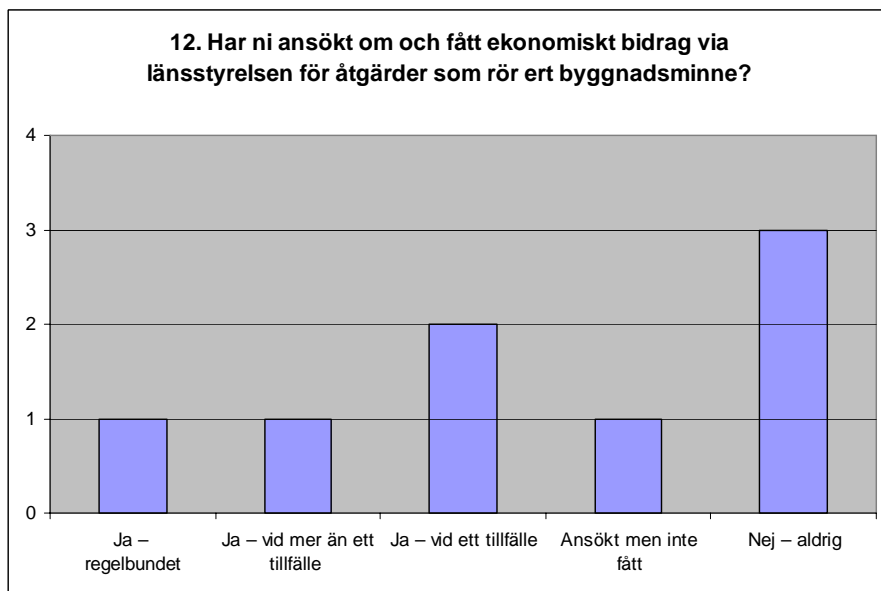
Privatpersoner/bostadsrättsföreningar (antal)

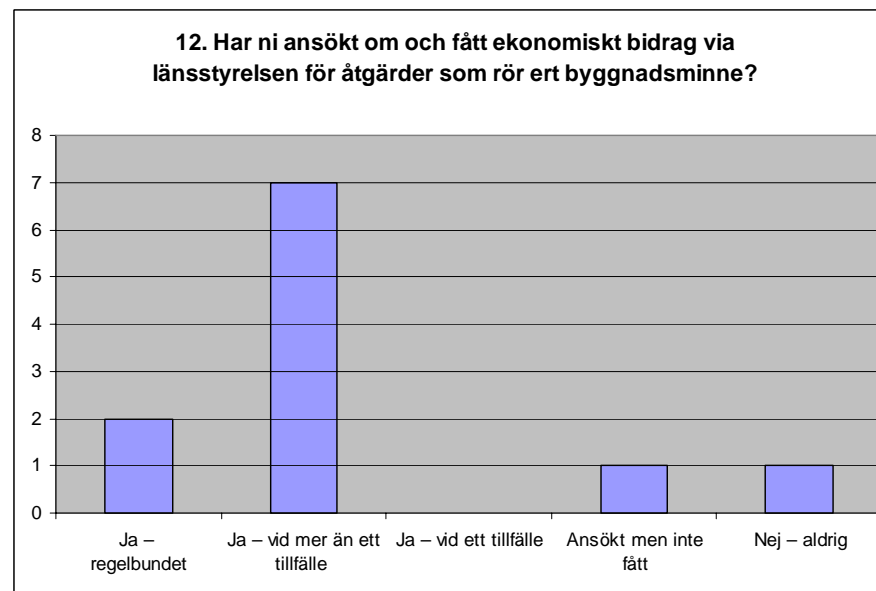
Småföretag (antal)

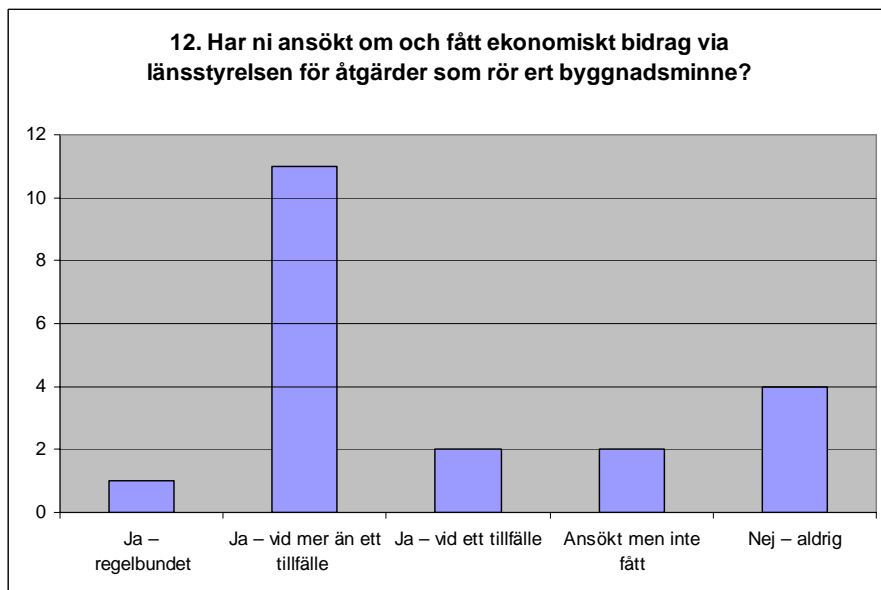
Bolag/koncern (antal)

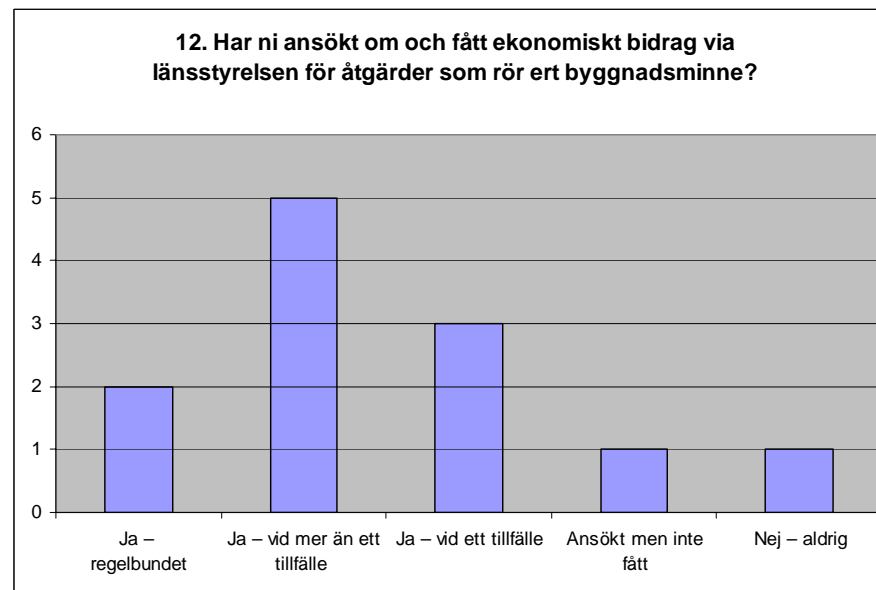
Stiftelse/fond (antal)

Offentlig ägare (antal)

Hembygds-/annan ideell förening (antal)

Fråga 13 (*Övriga synpunkter ni vill framföra*) är en öppen fritextfråga som är tänkt att fungera dels som utrymme för den svarande att lämna förtydliganden av eller kommentarer till övriga svar, dels som en möjlighet att fånga upp angelägna företeelser som inte i övrigt hanteras av enkäten.

Förhållandevis få har använt sig av den möjligheten. Sex av de svarande har valt att här uttrycka beröm och tacksamhet gentemot länsstyrelse och/eller museum m. fl. för stöd, hjälp och gott samarbete. Två redogör för sitt missnöje med ointresset från samma håll. Två svarande har beskrivit behovet av energirådgivning med anpassning till byggnadsminnenas förutsättningar samt vikten av att utveckla metoder för isolering och alternativ uppvärmning. I ett av svaren påpekas nödvändigheten av en förbättrad dialog med och mellan länsstyrelse och kommun. En föreslår att länsstyrelsen samordnar ett nätverk med träffar bland byggnadsminnesägare. En anser att bidragsgivningen bör behovsprövas. En annan anser att byggnadsminnen bör beskattas lägre eller inte alls.